Agenda

Conferentie: 'Toetredingsproces EU-Turkije: een stand van zaken'
Donderdag 2 oktober 2008, 13u00-18u30

Adres: Huis der Parlementairen, Congreszaal, Leuvenseweg 21 - Brussel

Op 3 oktober 2005 gingen de toetredingsonderhandelingen met Turkije officieel van start. Voor de eerste keer in de geschiedenis van de Europese Unie werd toen expliciet vermeld dat onderhandelingen niet zeker tot lidmaatschap zouden leiden. Verwacht wordt dat het nog zeker tien jaar zal duren vooraleer er sprake kan zijn van een Turks EU-lidmaatschap. Brussel liet de afgelopen drie jaar duidelijk verstaan niet tevreden te zijn met het tempo van de hervormingen in Turkije. Zo is er nog geen oplossing voor de Cypriotische kwestie, heeft het leger nog steeds een aanzienlijke invloed op het politieke leven, is het conflict tussen de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK) en het leger het afgelopen jaar geëscaleerd en sporen de Europese Unie en verschillende mensenrechtenorganisaties Turkije aan om dringend werk te maken van de mensenrechtenschendingen tegen Koerden, vrouwen en religieuze minderheden. Op 2 oktober zullen wij met de conferentie een stand van zaken opmaken van het EU-toetredingsproces van Turkije.

Verplichte inschrijving voor 1/10/2007: lievedriesen@skynet.be
Org.: senator Geert Lambert i.s.m. de Interparlementaire werkgroep Koerden, Koerdisch Instituut vzw, Koerdisch Nationaal Congres en Vrede vzw.
Info: Koerdisch Instituut vzw, Lieve Driesen. Tel: 02/230 89 30 of lievedriesen@skynet.be

MENARG lezingenreeks 'Competing claims: Kurdish and Turkish Nationalisms and Political Islam in Turkey'
Vanaf 16 oktober 2008

Adres: Universiteit Gent, Universiteitsstraat 8, Gent

De afgelopen decennia werd het Midden-Oosten getekend door een groeiend nationalisme en islamisme. De betekenis van nationalisme en islamisme blijkt constant te verschuiven. In Turkije is, met de toetredingsonderhandelingen tussen Turkije en de Europese Unie, het Turks nationalisme gestegen. Tegelijkertijd wordt Turkije geconfronteerd met een groeiend Koerdisch nationalisme en een stijgende invloed van de politieke Islam. Deze uitdagingen stellen de homogene en seculiere fundamenten van de Turkse staat, en de mythes waarop de Turkse Republiek gebouwd werd, in vraag en ze hebben nieuw politieke projecten onder de aandacht gebracht. Tijdens de MENARG-lezingenreeks 'Competing Claims: Kurdish and Turkish Nationalisms and Political Islam in Turkey', aan de Universiteit Gent, zullen prominente internationale experts de kwestie uitdiepen

Praktisch: De werktaal is het Engels. De toegang is gratis.
Voor meer informatie: 09.264 68 33, marlies.casier@ugent.be

Inlichtingen:
Koerdisch Instituut te Brussel
Bonneelsstraat 16 – 1210 Brussel
Tel.: ++32/(0)2 230 89 30 – Fax: ++32/(0)2 231 00 97 – E-mail: kib@skynet.be

Afgiftekantoor Brussel 4

DE KOERDEN

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN HET KOERDISCH INSTITUUT | JAARGANG 8 | N°44 | SEPTEMBER - OKTOBER 2008

België-Belgique
P.B.
1040 Brussel 4
1/4548

Georgië, Osseten en olie. Wat bezielt Saakasjvili en Poetin? p. 4-7

Fotoreportage: Intussen op de Krim p. 17-19

3 jaar EU-toetredingsonderhandelingen met Turkije p. 24-26

Een leugenachtig pokerspel om petroleum

- Elisabeth Marescot -

7 augustus. Een nieuwe uitbarsting van geweld. Saakasjvili stuurt Georgische troepen om het klein duimpje van de Kaukasus, Zuid-Ossetië, weer in het gareel te doen lopen. De aanvaller hakte met de botte bijl: Tskhinvali, de 'hoofdstad' van Zuid-Ossetië, wordt verwoest. De inwoners konden kiezen tussen vluchten of sterven. Het voorwendsel dat de Georgische president inriep was de bedreiging die Zuid-Ossetië zou vormen voor de veiligheid van de oliepijpleiding die petroleum van de Kaspische Zee naar de havens van Supsa (Georgië) en Ceyhan (Turkije) vervoert en die niet ver van Gori, vlakbij de Ossetische grens, passeert.

Velen vroegen zich af wat Saakasjvili bezielde. Iedereen weet toch dat men nooit ongestraft wegkomt met een aanval op een regio die reeds decennialang door Rusland wordt beschermd. De Russische beer enerveert zich wanneer men hem plaagt en een klap van zijn klauw kan dodelijk zijn.

Sinds 1990 eisen de Zuid-Ossetiërs hun onafhankelijkheid. Zij willen af van hun autonoom statuut onder Georgische heerschappij. Talrijke keren werden zij door de Georgische troepen aangevallen en een groot deel van de bevolking moest noodgedwongen zijn toevlucht zoeken in Noord-Ossetië. De Georgische aanval heeft indertijd aan meer dan 3000 mensen het leven gekost en 4000 mensen zouden op de vlucht zijn geslagen. Sinds 1992 zijn Russische 'vredestroepen' aanwezig in Zuid-Ossetië om het land te beschermen. Het kan dus niemand ontgaan zijn dat Moskou zou terugslaan.

De populariteit van de Georgische president is de afgelopen maanden fors gedaald. Er kwam veel kritiek op zijn autoritaire houding. De corruptie is algemeen en bij zijn recente herverkiezing werden talrijke onregelmatigheden gemeld. Zelfs in de ogen van het Westen, dat zich uitermate toegeeflijk opstelt ten aanzien van Saakasjvili, waren de verkiezingen niet helemaal eerlijk verlopen. In zijn populistisch verkiezingsdiscours had hij beloofd om de eenheid van Georgië te herstellen en om de autonome, separatistische regio's opnieuw te integreren in Georgië.

Dit was een enorme politieke blunder. Net zomin als die van Oekraïne, kan Moskou de kandidatuur van Georgië om lid te worden van de NAVO geenszins appreciëren. Het duo Poetin-Medvedev kan het maar moeilijk verkroppen dat zij de exclusieve controle over de Kaspische petroleum hebben verloren en zeker niet de gasleiding in Georgië, die een grote concurrentie vormt voor Gazprom.

Voor Moskou was deze Georgische aanval te mooi om waar te zijn en de bliksem is ingeslagen. De VS zijn zonder twijfel verantwoordelijk voor de zotte beslissing van de Georgiërs. Wat hebben zij beloofd aan Saakasjvili die, gevormd in hun universiteiten, alleen nog maar bij Washington zweert? Militaire hulp terwijl zij tot over hun oren militaire engagementen hebben in Irak en in Afghanistan? De Europese Unie werd overrompeld maar gelukkig was men nog zo voorzichtig geweest om zich te verzetten tegen de toetreding van Georgië tot de NAVO. De Unie is tevens verstrikt in het Afghaanse moeras en heeft zeker geen zin om de onvoorzichtige Georgische waaghals ter hulp te schieten. Zeker, het arrangeert hem dat de toevoer van petroleum en gas niet meer uitsluitend afhangt van Rusland maar het oude Europa weet waarover zij spreekt. Men kan beter onderhandelen dan aanvallen, zeker wanneer men in een zwakke positie verkeert. Sarkozy is naar Moskou vertrokken en is erin geslaagd om een papier te doen ondertekenen dat Medvedev-Poetin tot niets wezenlijks verplicht: het Russische leger moest zijn offensief stopzetten maar Moskou had toch al bereikt wat het wou. Alhoewel de Russische troepen zich moeten terugtrekken uit Georgië zullen zij onder de noemer van 'vredestroepen' aanwezig blijven in Zuid-Ossetië en in Abkhazië. Rusland heeft getoond dat men hen niet te veel moet plagen en heeft eraan herinnerd dat zij de toegang tot de Zwarte Zee niet zal opgeven.

Waarschijnlijk zal de Douma de onafhankelijkheid van Zuid-Ossetië en Abkhazië erkennen. De Europese Unie en de Verenigde Staten kunnen zich dan wel verontwaardigen over de Russische schending van de territoriale integriteit van Georgië maar die van Servië werd, in het geval van Kosovo, evenmin gerespecteerd. Georgië kondigde op 14 augustus aan dat zij zich zou terugtrekken uit het Gemenebest van Onafhankelijke Staten onder leiding van Moskou. Dit is een pover antwoord maar wel het enige mogelijke in dit verloren pokerspel. Intussen werden de steden verwoest en zijn er duizenden vluchtelingen zonder een dak boven hun hoofd wiens toekomst erg onzeker is. Het spel tussen de groten der aarde, dat nooit werkelijk is opgehouden, is immers opnieuw begonnen.

Vertaling: Lieve Driesen

Georgië: strijdtoneel voor geostrategische belangen van Washington en Moskou

- Ludo De Brabander -

Aan de vooravond van de NAVO-top in Boekarest verzette de Duitse Bondskanselier Angela Merkel zich tegen toetreding van Georgië tot de NAVO. "Landen die zelf in een conflict verwikkeld zitten kunnen naar mijn mening geen lid worden", zo stelde ze. Ook andere Europese leiders deelden de vrees van Merkel en hielden de NAVO-deur voor Georgië gesloten. De Russisch-Georgische oorlog maakt die bezorgdheid nu brandend actueel. Artikel 5 van het NAVO-verdrag stelt immers dat een aanval op een der leden zal worden beschouwd als een aanval op iedereen. Het verplicht de bondgenoten om hun partner ter hulp te snellen waarbij ook militair geweld een optie is.

Georgische president Saakashvili en de VS-president Bush

Georgië staat al een behoorlijke tijd te popelen om het NAVO-lidmaatschap in de wacht te slepen. In tegenstelling tot Oekraïne is de meerderheid van de bevolking daar ook voor te vinden. Begin 2008 sprak 77 % van de Georgiërs zich in een referendum uit voor toetreding tot het militaire bondgenootschap. Georgië doet er ook alles aan om in de gunst te komen en leverde het derde grootste contingent troepen voor de bezetting van Irak. Het steunt ook KFOR (Kosovo) en ISAF (Afghanistan). Vooralsnog blijft het directe resultaat uit. President Bush, die het NAVO-lidmaatschap van Georgië uitdrukkelijk steunt, delfde niet helemaal het onderspit in Boekarest, want de slottekst stelt dat Georgië lid zal worden van de NAVO. M.a.w. uitstel is nog geen afstel.

Militaire samenwerking met de VS

Dat neemt niet weg dat zowel de VS als de NAVO nu al bijzonder actief zijn in Georgië. Het Georgische leger is met de hulp van Amerikaanse instructeurs volledig gemoderniseerd. In juli van dit jaar hielden beide landen gezamenlijke manoeuvres (AP, 15 juli 2008). Volgens een Georgische regeringswoordvoerder ging het om oefeningen in een militaire basis in de buurt van de Georgische hoofdstad Tbilisi waarbij 1.200 Amerikaanse en 800 Georgische militairen waren betrokken. Beide landen zijn ook verbonden met een militair samenwerkingsakkoord. De samenwerking met de NAVO verloopt sinds 2004 via een Individual Partnership Action Plan (IPAP) waaraan zowel een politiek, militair als civiel luik is verbonden.

Dit alles brengt ons bij het volgende. Bij dergelijke intense militaire coöperatie is het bijna ondenkbaar dat de VS en de NAVO niet op de hoogte waren van de Georgische plannen om Zuid-Ossetië te bombarderen. Vraag is: om wat te bereiken? Dat het Russische leger zou reageren en de operatie in zijn voordeel zou doen uitdraaien, stond in de sterren geschreven. Maar is de zet van de Georgische president Saakasjvili voor de militaire aanval op Zuid-Ossetië daarmee inderdaad een slechte gok? Behalve dat hij er op binnenlands vlak munt probeert uit te slaan om zijn populariteit aan te zwengelen en het Westen in het conflict probeert mee te sleuren, zou het wel eens kunnen dat Saakasjvili op lange termijn rekent op nog grotere steun vanuit het Westen, in de eerste plaats de VS. En dat houdt dan weer verband met het verzilveren van de Georgische positie als belangrijk doorvoerland van de fameuze BTC-oliepijplijn richting het Turkse Ceyhan (Bakoe – Tbilisi – Ceyhan). Gezien de reputatie van de neoconservatieve adviseurs en lobby rondom de Amerikaanse president zou het wel eens om een perverse berekening kunnen gaan om enerzijds de confrontatie aan te gaan met de Russen en anderzijds Moskou met een

Het BTC-project is een doorn in het oog van Rusland (Foto: Nick Hannes)

conflict op te zadelen naar analogie van Afghanistan tijdens de Russische bezetting of Tsjetsjenië. Maar dat er 'kosten' aan dergelijke scenario's verbonden zijn spreekt voor zich. Voorlopig is er weinig andere 'logica' in terug te vinden.

De westerse aanwezigheid in Georgië is voor de Russen een behoorlijke doorn in het oog en wordt gezien als een regelrechte provocatie. Moskou reageert daarop al een tijdje door toenemend steun te verlenen aan de separatistische ambities van Abchazië en Zuid-Ossetië. Daaronder valt ook de militaire opbouw. Inmiddels is duidelijk geworden dat Rusland de Georgische militaire aanval op Zuid-Ossetië gebruikt om daar militair en politiek voordeel uit te halen. Het resultaat zou kunnen zijn dat de de facto-onafhankelijkheid van beide gebieden met Russische hulp wordt geconsolideerd. Voor de legitimiteit van dit alles wordt wel eens verwezen naar het dossier Kosovo. Het is daarbij mooi meegenomen dat premier Poetin de NAVO en de VS kan tonen wie er echt baas is aan deze zuidgrens van de Russische republiek.

Olie opnieuw in het geding

Via de BTC-lijn wordt elke dag 1 miljoen Barrels petroleum getransporteerd vanuit de Kaspische Zee, waarvan twee derde voor Europees gebruik. Het ging om een megaproject van om en bij de 4 miljard dollar gefinancierd door banken en grote oliemultinationals als BP en Chevron, dat ook een belangrijk geostrategisch doel diende, namelijk de Russen buitenspel zetten die zelf een pijplijn hebben lopen naar de Russische havenstand Novorossiysk. Moskou heeft in het verleden al bewezen dat het desnoods de olie- of gaskraan sluit voor politieke of economische doeleinden. Dat klinkt als een nachtmerrie in het Westen. President Bush was niet voor niets een van de grote promotoren van dit project.

Het spreekt dan ook voor zich dat de Russen niet erg opgezet waren over het BTC-project. De BTC-lijn, die niet ver van de grens met Zuid-Ossetië loopt, lijkt dan ook een belangrijk doelwit van de Russische militaire operatie. De gevechten hebben er voorlopig alvast voor gezorgd dat de BTC-lijn is droog komen te staan. Als de oorlog nog lang aansleept, dreigt dit de oliemarkt opnieuw nerveus te maken met stijgende prijzen tot gevolg.

Moskou voorlopig de winnaar

Als Washington op de hoogte was, of Tbilisi zelf aangemoedigd heeft om zich in het militaire avontuur te storten, zoals sommige analisten beweren, dan zal het voordeel op termijn moeten blijken, want vooralsnog lijkt Rusland de belangrijkste winnaar op alle fronten. Moskou kan controle uitoefenen op de olietoevoer naar het Westen, verstevigt de eigen positie als petroleumtransporteur, verzwakt dan weer de Georgische militaire positie en dus ook die van de NAVO in de Kaukasus en kan de eigen militaire aanwezigheid in de rebelse regio's uitbouwen en beter legitimeren analoog aan het Kosovoscenario. Aan de teneur van de Westerse media en politici te zien is er maar een front waar Rusland op dreigt te verliezen. Het beeld van Rusland als agressieve oorlogsvoerende natie die nog maar eens met de grove borstel veegt in de Kaukasus, is in elk geval een van de zaken die opvallen in een deel van de Westerse media. De neoconservatieve ideoloog, Robert Kagan, kreeg in de Washington Post (11 augustus 2008) alle ruimte om het conflict te vergelijken met de Duitse Sudetenminderheid wat als aanleiding werd genomen voor de inval van Nazi-Duitsland in Tsjecho-Slowakije. In de Amerikaanse pers is het bon ton om te stellen dat Rusland deze oorlog heeft uitgelokt. Net zoals Saakasjvili het zelf ook graag voorstelt. In elk geval lijken we weer volop in het Koude Oorlog-tijdperk teruggekatapulteerd te zijn.

Wat bezielt Saakasjvili en Poetin?

- Freddy DE PAUW -

De neiging was groot om in het conflict tussen het kleine Georgië en het machtige Rusland snel partij te kiezen voor de zwakkere die zich verweert tegen het geweld van de overmacht. Maar de zaken liggen lang niet zo eenvoudig, ook al omdat het moeilijk is achter de propagandaoorlog te weten wat er werkelijk gebeurt. De Georgische president Michail Saakasjvili draagt een zware verantwoordelijkheid in het uitbreken van de vijandelijkheden. Hij ontketende het conflict om diverse redenen. Onder meer om zijn positie in eigen land op te vijzelen en eveneens om aan te tonen dat zijn land bedreigd is en dus snel lid moet worden van de NAVO. Wie zo met vuur speelt, dreigt zichzelf echter zwaar te verbranden. Saakasjvili heeft Moskou meteen een voorwendsel bezorgd om te laten zien dat het zijn essentieel geachte belangen gewapenderhand verdedigt.

Saakasjvili kwam eind 2003 aan de macht na een zogenaamde "rozenrevolutie", gedragen door een groot deel van de Georgische bevolking die de corruptie en fraude onder zijn voorganger Sjevardnadze beu was. Maar die "revolutie" was ook fel gesponsord door Amerikaanse groepen die eerder actief waren in Belgrado en een jaar later in Oekraïne. Die groepen willen zo de invloed van Rusland in de Kaukasische regio verder terugdringen.

A little help from my friends

Saakasjvili kreeg voor zijn "revolutie" van die Amerikanen geld en raadgevers om de macht te veroveren. Georgië werd meer dan ooit een koploper van Amerikaanse hulp in al zijn vormen. Het is per hoofd van de bevolking zelfs na Israël de topper. Dat zegt heel veel over het belang dat heersende kringen in Washington aan Georgië hechten.

Het Georgisch nationalisme is altijd al heel levendig geweest (Foto: Nick Hannes)

Aangemoedigd door die Amerikaanse houding, beloofde Saakasjvili toen dat hij het land weer zou herenigen en dus een einde zou maken aan de afscheiding van drie gebieden: Adzjarië aan de grens met Turkije, Abchazië en Zuid-Ossetië aan de grens met Rusland. Met Adzjarië, waar een onpopulaire leider de touwtjes in handen hield, had hij geen probleem. Maar met de andere gebieden des te meer, want daar is het wantrouwen in het Georgisch nationalisme zeer groot.

Nationalisme

Georgië was niet toevallig de eerste Sovjetrepubliek die in april 1991, maanden vóór de andere, de volledige onafhankelijkheid uitriep. Het Georgisch nationalisme was altijd al erg levendig geweest. In volle Sovjettijd, in 1978, bekwamen de Georgiërs onder meer met massale protesten dat het Georgisch de officiële taal bleef.
Vanaf 1988 barstte een andere bom. In het autonoom gebied Abchazië, deel van Georgië, bracht het "Abchazisch Volksfront" een beweging op gang om zich los te maken van Georgië. Als reactie kwam het tot felle Georgische protesten. Op 9 april 1989 vielen op een plein in Tbilisi 20 doden toen Sovjettroepen een groep hongerstakers aanvielen. Het Georgische protest werd er alleen maar heviger door en verklaart mee het succes van Georgische nationalisten die zo snel als ze konden de onafhankelijkheid uitriepen.
Het was de Georgiër Stalin (half Osseet, half etnisch Georgiër) die in 1931 Abchazië bij Georgië had ingedeeld, al hadden de meeste inwoners veel liever bij de Russische Federatie gezeten. Want inderdaad, onder Georgisch bestuur werd het Abchazisch geweerd en trokken etnische Georgiërs massaal naar dit gebied-waaruit ze sindsdien massaal (met meer dan 250.000) zijn gevlucht.
Met de verdwijning van de Sovjet-Unie werden binnengrenzen ineens staatsgrenzen. Ook de vroegere binnengrenzen die vaak zeer willekeurig waren. Zo schonk Nikita Chroesjtsjov in 1964 het Krim-schiereiland aan de republiek Oekraïne om de 300ste verjaardag van de aansluiting van Oekraïne bij Rusland te vieren. Vandaag is de Krim daardoor Oekraïens, ook al wordt dit gebied vooral door Russen bewoond (nadat Stalin in 1944 de Krim-Tartaren uit die regio verjaagde). Als arbitrair getrokken binnengrenzen ineens staatsgrenzen worden, komt er vaak herrie, zie maar naar ex-Joegoslavië.

Osseten

De Osseten van Zuid-Ossetië (3.900 km², tot de 16de eeuw volledig Georgisch) waren al evenmin gelukkig met hun indeling bij Georgië. De Osseten zijn in de

Kaukasus een zeer apart volk dat een Perzische taal spreekt. Ze vormen dus een soort "Perzisch" eiland in een gebied waar vooral Kaukasische volkeren leven. In het begin van de jaren 1920 hadden Georgische nationalisten talrijke Ossetische dorpen uitgebrand. Het gebied van de Osseten werd in 1922 opgedeeld in een noordelijk deel, dat bij de Russische Federatie werd gevoegd, en een zuidelijk, dun bevolkt, deel dat bij Georgië werd gevoegd. Voor de Georgiërs lag dat voor de hand, tot de 16de eeuw woonden daar vooral etnische Georgiërs en hoorde dit gebied dus historisch bij Georgië.

De vrees van de Osseten voor het Georgisch nationalisme werd bewaarheid. Eind 1990 won de Georgische nationalist Zviad Gamsachoerdia met grote meerderheid de presidentsverkiezingen van Georgië. Een van zijn eerste maatregelen was de opdoeking van het autonoom gebied Zuid-Ossetië. De hoofdstad van het gebied, Tschinvali, werd in de winter van 1990-1991 een tijdje van de buitenwereld afgesneden en uitgehongerd. Tienduizenden Osseten vluchtten naar het noorden, bij gevechten kwamen tientallen, volgens andere bronnen honderden, Osseten om het leven. De Osseten grepen, gesteund door hun volksgenoten in het noorden en door Moskou, naar de wapens en riepen hun onafhankelijkheid uit. Met in het achterhoofd de hoop op eenmaking met Noord-Ossetië.

In die regio Noord-Ossetië, waren de leiders niet beter dan de Georgische nationalisten. Tijdens een ware pogrom in 1992 die amper een weekend duurde, verdreven ze tienduizenden Ingoesjen uit Noord-Ossetië. Honderden Ingoesjen werden afgemaakt, maar er waren geen camera's in de buurt en er waren toch zoveel andere conflicten bezig, zodat de buitenwereld er nauwelijks weet van kreeg.

Volgens de Georgiërs hebben de leiders van Zuid-Ossetië van hun gebied vooral een zeer winstgevende smokkelroute gemaakt en klampen ze zich daarom vast aan die onafhankelijkheid en goede banden met Rusland. Wellicht is dat ook zo, maar hetzelfde kan worden gezegd van de rest van Georgië.

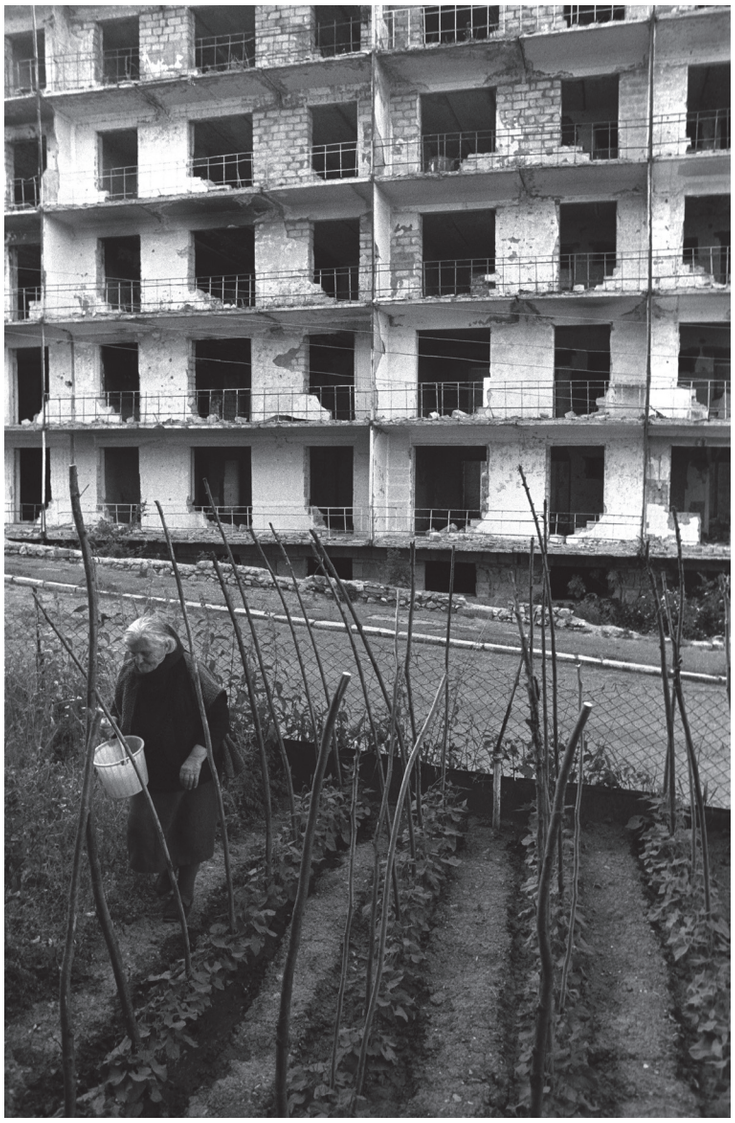

In Sushi zijn de sporen van de oorlog tussen Armenië en Azerbeidjaan om de enclave Nagorno-Karabach nog steeds te zien (Foto: Nick Hannes)

Vlucht vooruit

Het zal hoe dan ook wel duidelijk zijn dat het een illusie was te denken dat de Osseten zich op hun gemak zouden voelen in Georgië. Vooral niet met een president als Saakasjvili die verklaarde dat hij de afscheidingen ongedaan zou maken. Zijn populariteit in Georgië was het voorbije jaar sterk gezakt, er waren vorig jaar massale protestbewegingen die hij hardhandig onderdrukte. Het verzet tegen zijn beleid groeide. Bij die oppositie zitten dan wel enkele zakenlui van zeer twijfelachtig allooi, maar Saakasjvili heeft op dat vlak boter op het hoofd.

Wat veel leiders doen als ze in nauwe schoentjes

zitten, deed Saakasjvili ook: de vlucht vooruit in de vorm van een militaire operatie. Saakasjvili wist zich daarin gesteund door het Westen. Zijn voorganger Edward Sjevardnadze, ooit de nummer drie van het Sovjetsysteem, had zich daar ook al niets van aangetrokken en had een militair samenwerkingsakkoord met de Amerikanen gesloten waardoor er Amerikaanse militairen in Georgië kwamen. Om zijn pro-Amerikaanse gevoelens in de verf te zetten, stuurde Saakasjvili 2.000 militairen naar Irak. Ook de Europese Unie steunde Saakasjvili, al waren veel West-Europese leiders eerder dit jaar zo voorzichtig om toch nog de deur van de NAVO niet open te zetten.

Westen en Moskou

Saakasjvili hoopte ongetwijfeld met de aanval op Zuid-Ossetië Moskou voor schut te zetten. Ofwel moesten de Russen werkloos toekijken, ofwel militair reageren. In dat laatste geval kon Georgië zich in de slachtofferrol wringen en nog harder aankloppen bij het Westen. Maar dat Westen, vooral Washington, heeft zich tot nog toe altijd erg partijdig opgesteld. Het was dan ook bizar dat de Franse leiders dachten dat zij daar namens de EU bemiddelaar konden spelen. Moskou gaf Sarkozy en zijn minister Kouchner wel de indruk dat zij een rol speelden in een bestand. Maar dat was vooral bedoeld om binnen de EU de tegenstelling te vergroten tussen de regeringen (Frankrijk, Duitsland, Italië…) die met Moskou op goede voet willen staan en regeringen uit Centraal-Europa die meer Atlantische(VS) dan Europese reflexen hebben (Polen, de Balten…)
Voor Moskou, premier Vladimir Poetin voorop, stond er echter teveel op het spel om Saakasjvili te laten betijen. Moskou is al jaren erg verontrust over de aantasting van zijn posities in de vroegere Sovjetrepublieken. Het kon niet beletten dat de drie Baltische gewezen Sovjetrepublieken tot de EU en NAVO toetraden. Maar toen zogenaamde fluwelen revoluties zijn posities nog verder aantastten in Oekraïne en Georgië en toen de Amerikanen met hun rakettenschild in Polen en Tsjechië op de proppen kwamen, was voor Moskou de maat vol.
Poetin en Medvedev willen duidelijk de puntjes op de i zetten, aangeven dat volgens hen de limieten zijn overschreden. Volgens Moskou is die limiet ook overschreden met de onafhankelijkheid van Kosovo dat zich afscheurde van Servië. Waarom mag Kosovo dat wel, maar Abchazië en Zuid-Ossetië niet? Die vraag zal Moskou natuurlijk nooit stellen als het om Tsjetsjenië gaat…

Olie en gas

In feite vond Moskou dat al in 1994, toen de Georgische president Sjevardnadze instemde met het BTC-plan. BTC staat voor Bakoe-Tbilisi-Ceyhan. Het gaat om een pijpleiding die sinds vorig jaar in werking is en die olie uit de Kaspische Zee vanuit Bakoe, de hoofdstad van Azerbeidzjan, via Georgië naar de Turkse haven Ceyhan voert.
Het was een bijzonder duur project, maar Washington vond dat de moeite waard. Want de BTC is een politieke pijpleiding. Zo moet de olie niet via Rusland naar een Russische haven. Rusland wordt met de BTC omzeild! Het is waarschijnlijk geen toeval dat de Russische luchtmacht een bombardement uitvoerde in de buurt van die pijpleiding, als waarschuwing dat ze de aanvoer van olie kan dwarsbomen.
Ook wordt een deel van die olie naar de wereldmarkten gebracht via de Georgische haven Supsa. Er wordt een nieuwe terminal aangelegd, terwijl er ook een spoorlijn in aanbouw is vanuit Azerbeidzjan via Georgië naar Turkije. Naast de oliepijplijn komt er ook een leiding voor het transport van gas.
Dat is een flinke doorn in het oog van het oppermachtige Gazprom dat de grootst mogelijke controle wil op de gasbevoorrading van Europa. Moskou heeft twee grote projecten, Northstream (onder de Baltische Zee naar Duitsland en verder) en Southstream (onder de Zwarte Zee naar Bulgarije en vandaar verder westwaarts), terwijl westerse groepen (met steun van Washington) alles op het project Nabucco zetten, een pijpleiding die Rusland omzeilt. Het probleem is wel (technisch en politiek) dat er veel Iraans gas nodig is om die pijpleiding degelijk te laten werken.

Nog brandhaarden

Zuid-Ossetië is een van de vele brandhaarden in de regio van de Kaukasus. Er is natuurlijk ook nog altijd Abchazië. Maar aan de grens met Georgië, aan de kant van Rusland, is er Tsjetsjenië waar de leider van een gevaarlijke bende, Ramzan Kadyrov, met de zegen van mentor Poetin ongenadig de plak zwaait. In het naburige Dagestan zijn er diverse haarden van onrust. Osseten en Ingoesjen zijn allesbehalve goede buren, elk ogenblik klaar om naar de wapens te grijpen.
Er is ook een andere brandhaard in Rusland zelf: het racisme tegen de tsjornoi, de “zwarten”, benaming waarmee allerhande groepen uit de Kaukasus en Centraal-Azië worden aangeduid. De racistische cam-

Intussen op de Krim

- Tekst en foto's: Nick Hannes -

Met het conflict in Zuid-Ossetië steeg ook de spanning in andere ex-Sovjetlanden met een grote Russische populatie. In de havenstad Sebastopol op het Zuid-Oekraïnse schiereiland Krim ligt nog steeds een aanzienlijk deel van de Russische Zwarte Zee-vloot voor anker. De prowesterse president Joesjtsjenko heeft Rusland al laten verstaan dat het in 2017, wanneer de pachttermijn van de haven verstrijkt, mag ophoepelen. Daarmee verliest Rusland een belangrijke strategische toegang tot de Zwarte Zee, maar niet de enige.

Na de val van de Sovjetunie in 1991 kreeg de Krim de status van Autonome Republiek binnen Oekraïne. De spanningen tussen westersgezinde Oekraïners en Russen, overschaduwen het lot van de derde en kleinste bevolkingsgroep van het schiereiland: de Krimtataren. Dit Turkse volk afkomstig uit Centraal-Azië, vestigde zich op de Krim toen hun Mongoolse broeders in de 15de eeuw werden teruggedreven. Het Krim-khanaat genoot een aanzienlijke autonomie binnen het Ottomaanse rijk, tot het in 1783 door de Russen werd geannexeerd. De meeste Tataren weken daarop uit naar het Ottomaanse Rijk, terwijl steeds meer Russen zich op de Krim vestigden. Het laatste kwart miljoen Krimtataren werd in mei 1944 en masse door Stalin gedeporteerd naar Centraal-Azië, als potentiële collaborateurs van de nazi's. Op enkele monumenten en moskeeën na, waren de sporen van de islam zo goed als verdwenen. De Russificatie van de Krim was een feit.

Hoewel de Krimtataren in 1967 door Chroesjtsjov werden gerehabiliteerd, mochten ze pas in 1989 naar hun geboortegrond terugkeren. Die gronden waren inmiddels ingepikt door de nieuwkomers, wat nieuwe conflicten tussen de verschillende bevolkingsgroepen voedde. Racisme en sociale achterstand maken het de 250.000 Krimtataren vandaag extra moeilijk om hun leven weer op de sporen te zetten.

Tijdens het vrijdaggebed in de badplaats Yevpatorija komt een honderdtal gelovigen samen in de Dzjuma-Dzjami, de grootste moskee van de Krim, gebouwd in Ottomaanse stijl in 1552.

Een dakloze met bloedende voeten slaapt naast vuilnisbakken in de Tataarse wijk rond de Kebi moskee in Simferopol.

Een pas getrouwd koppel poseert in traditionele Tataarse klederdracht voor de cameraman in de tuin van het prachtige Paleis van de Khan in Bakhchysaray.

Een verdeeld volk

- Tekst en foto's: Onnik Krikorian -

Het uiteenvallen van de voormalige Sovjetunie heeft de grootste religieuze minderheid van Armenië, de yezidi's, nieuwe vrijheden gegeven. Dit was echter geen aanleiding voor onverdeelde vreugde. Het was immers door de Armeense verdeel-en-heerspolitiek dat bepaalde yezidische Koerden gingen ontkennen dat zij Koerden waren. Deze yezidi's beweren nu dat zij een apart volk vormen. Hiermee werden de Koerden in Armenië een verdeeld volk. Een bezoek aan de yezidisch dorpen Rya Taza en Alagyaz in Armenië.

De dorpen Rya Taza en Alagyaz, gelegen aan de voet van de berg Aragats die met zijn 4095m de hoogste berg is van Armenië, worden door de meeste wagens voorbijgereden. Oudere vrouwen getooid in kleurige kledij staan er langs de weg terwijl kinderen spelen in de nabijgelegen achtergelaten voertuigen en herders hun vee hoeden in de omliggende weivelden. Weinigen stoppen aan de barakken langs de weg waar men kruidenierswaren en allerlei proviand kan inslaan. In feite heeft niemand oog voor deze dorpen behalve dan de academici uit Frankrijk, Duitsland, Groot-Brittannië en Japan. Voor hen zijn deze kleine, verarmde dorpen als een droom die bewaarheid wordt. Op zo'n 60 kilometer van Jerevan, de Armeense hoofdstad, zijn dorpen als Rya Taza en Alagyaz de thuis van één van de grootste concentraties van yezidi's in het land.

Welkom in Rya Taza

De yezidi's zijn een religieuze groepering die elementen uit het zoroastrisme, de islam, het christendom en het jodendom verbinden. Zij worden door christenen en moslims vaak beschuldigd van duivelaanbidding omdat zij geloven dat zowel het goede als het kwade manifestaties zijn van God. Het merendeel van de yezidi's, de grootste minderheid in Armenië, zijn van het midden van de 19de eeuw tot het begin van de 20ste eeuw in het land aangekomen. Hun exacte aantal wereldwijd is onbekend maar men schat dat er tussen de 200 000 en 500 000 yezidi's zijn. Volgens een officiële volkstelling uit 1991 leven er in Armenië zo'n 40 000 yezidi's[1]. Momenteel, bijna twintig jaar later, zouden er nog slechts 25 000 Koerden overblijven waarvan een overgrote meerderheid yezidi is. Naar schatting wonen er nog maar een vijftigtal islamitische Koerdische gezinnen in Armenië.

Wat de yezidi's zo interessant maken voor de academische gemeenschap is het feit dat zij worden beschouwd als etnische Koerden die konden weerstaan aan de druk om zich te bekeren tot de islam. De yezidi's van Armenië, die Kurmandji spreken - het Koerdische dialect dat wordt gesproken in Noord-Koerdistan (Turkije), worden door vele Koerdologen beschouwd als de vertegenwoordigers van de meest pure vorm van de Koerdische cultuur in de regio.

Muziek

Nahro Zagros, een 33-jarige islamitische Koerd, ontsnapte zeven jaar geleden uit het Irak van Saddam Hussein. Vandaag werkt hij aan zijn doctoraat in de

1 Tijdens de oorlog tussen Armenië en Azerbeidjaan (1988-1994) over de enclave Nagorno-Karabach vonden meer dan 25000 Armeniërs en Azerbeidjanen de dood en zouden meer dan één miljoen mensen op de vlucht slaan. Naar schatting besloten een 20000-tal Koerden hun toevlucht te zoeken in Kazakstan. Voor de oorlog leefden er 70 000 Koerden in Armenië, zowel moslims als yezidi's.

etnomusicologie aan de Universiteit van York. Hij is naar Armenië gekomen om onderzoek te doen naar de Koerdische muzikale traditie.
Elke dag wandelt hij door Alagyaz gewapend met een digitale recorder en een buitengewoon vermogen om bijna iedereen ervan te overtuigen een lied te zingen. In de Zuidelijke Kaukasus, waar cultuur en traditie nog steeds als van het grootste belang worden beschouwd, is dat natuurlijk niet erg moeilijk maar er zijn ook gevaren aan verbonden. Zelfs de meest onverwachte gasten worden soms verplicht om samen enkele glazen huisgemaakte wodka te drinken. Zagros slaagt er meestal in om deze val te ontlopen. Het delen van een maaltijd is echter iets anders. Het kan voor een islamitische Koerd immers als een belediging worden opgevat wanneer hij weigert om te eten aan de tafel van yezidi's.
Van huis tot huis trekt hij op zoek naar zangers om op te nemen. Uiteindelijk belandt Zagros in een veestal. In een aanpalende kamer verbrandt de familie mest om zich te verwarmen. Een oude yezidi man rookt een goedkope sigaret. Zagros en de 75-jarige Bimbash Kochoyan komen uit twee heel verschillende werelden maar het zal niet lang duren vooraleer er in de kamer traditionele Koerdische liederen weerklinken. Alhoewel deze liederen traditioneel erg Koerdisch zijn, bestaan zij volgens Zagros niet onder de Koerden in Koerdistan.

De 75-jarige Bimbash Kochoyan

Vertroebelde geschiedenis

Deze interesse in het erfgoed van de yezidische Koerden is enigszins ironisch. Alhoewel de yezidi's worden beschouwd als etnische Koerden, kennen zij een lange geschiedenis van vijandigheid met de islamitische Koerden uit Turkije, Irak, Iran en elders in het Midden-Oosten.
De meeste yezidi's van Armenië zijn in het land aangekomen tijdens de laatste dagen van het Ottomaanse Rijk, toen naar schatting 1.5 miljoen Armeniërs werden vermoord tijdens de deportatie uit het huidige Turkije. Ook andere etnische en religieuze groepen, waaronder de yezidi's, waren het doelwit van wat doorgaans (behalve dan door Turkije) als de eerste genocide van de 20ste eeuw wordt beschouwd.
Volgens de yezidi's zelf werden er tussen 1915 en 1917 zo'n 300 000 yezidi's gedood. De meeste Armeniërs en yezidi's geloven dat islamitische Koerden meegewerkt hebben aan deze genocide. Later, tijdens de vroege jaren '90, ergerden de yezidi's zich aan de etnische conflicten tussen het christelijke Armenië en het islamitische Azerbeidjan over Nagorno-Karabach, een gebied in Azerbeidjan waar overwegend Armeniërs wonen. Vervolgens begonnen zij hun etnische origine af te zwakken of zelfs te ontkennen.
Zo'n 200 000 Azerbeidjanen en islamitische Koerden werden gedwongen om Armenië te ontvluchten toen de gevechten uitbraken. De yezidi's werden echter gespaard van de wraakmaatregelen waarbij 300 000 Armeniërs Azerbeidjan moesten verlaten. Toen begonnen de yezidische leiders van Armenië met een beweging die een aparte etnische identiteit voor de yezidi's 'creëerde'.
Ook buiten Armenië blijkt de verdeeldheid tussen de yezidi's en de Koerden, en ook andere moslims. In april 2007 werd een yezidisch tienermeisje tot de dood gestenigd in Noord-Irak. Haar enige misdaad was haar relatie met een moslim en haar bekering tot de islam. Het ergste moest toen nog komen. In augustus 2007 vielen honderden doden in een reeks zelfmoordaanslagen die gepleegd zouden zijn door moslimfundamentalisten of door degenen die zich kanten tegen een autonome yezidische regio binnen Iraaks Koerdistan.

Yezidi's zijn Koerden

Hasan Tamoyan, de vice-voorzitter van de Nationale Unie van Yezidi's, is één van degenen die volhoudt dat de yezidi's geen banden hebben met de Koerden. Hij is ook het hoofd van de yezidische taalprogramma's op de Openbare Radio van Armenië. In zijn bureau in Jerevan gaat hij zover om hun taal het Ezdiki te noemen en te

Vrouwen aan het werk in Rya Taza

Alagyaz

ontkennen dat hun taal het Kurmandji dialect van het Koerdisch is. Wanneer ik hem vraag naar de Koerdische bevolking van Armenië of suggereer dat men in het land Koerdisch spreekt, antwoordt hij met bedreigingen.

Prominente specialisten in het yezidi gaan hiermee niet akkoord. “Ik heb vele yezidi’s in Armenië ontmoet die geloven dat zij ook Koerden zijn”, zegt Dr. Christine Allison, docent aan het Institut National des Langues et Civilisations Orientales in Parijs. “Buiten twee dorpen in Irak, spreken de yezidi’s het Kurmandji Koerdisch; Hun orale en materiële cultuur is typisch Koerdisch en bijna identiek aan die van niet-yezidische Koerden”.

Philip Kreyenbroek, hoofd van Iraanse studies aan de Universiteit van Göttingen in Duitsland, gaat akkoord: “De yezidische religieuze en culturele traditie is diep geworteld in de Koerdische cultuur, en bijna alle yezidische heilige teksten zijn in het Koerdisch”.

Wanneer ik dergelijke opinies vertel, slaag ik er enkel in om Tamoyan nog woedender te maken. “Ik zou dit gesprek graag doorspelen aan de regering. Wil jij je verantwoordelijkheid opnemen voor uw uitspraken? Want ik zal de opname doorgeven aan de Nationale Veiligheidsdienst (de Armeense opvolger van de KGB).

Het standpunt van Tamoyan, hoe bedreigend het ook moge zijn, illustreert een belangrijke kwestie betreffende de yezidische minderheid van Armenië. De discussies over hun origine zijn erg gevoelig. Door de combinatie van toegenomen vrijheid en economische moeilijkheden, die sinds het uiteenvallen van de voormalige Sovjetunie zijn toegenomen, heeft de verboden Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK) een voet aan de grond gekregen in de regio van de yezidi’s in Armenië.

Yezidi-school in het dorpje Alagyaz

Koerdische sympathieën

Twee jaar geleden werd een yezidi uit de Armavir regio van Armenië vermoord samen met zes andere PKK-leden in de Turkse stad Batman. Een aanzienlijk aantal islamitische Koerden uit Turkije, Irak en Syrië zijn in Armenië samen met de yezidi’s beginnen werken. Bij huwelijken zingen deze Koerdische nieuwkomers pro-PKK liederen, terwijl oudere vertegenwoordigers van de PKK regelmatig een bezoek brengen aan Armenië om een toespraak te houden tijdens yezidische culturele gebeurtenissen zoals de jaarlijkse pelgrimtocht naar Shamiran, een dorp buiten Jerevan waar een yezidi-monument staat.
Al is het onderwerp van yezidische sympathieën voor de PKK erg gevoelig voor de Armeense regering, in dorpen zoals Alagyaz en Rya Taza, worden de PKK-aanhangers als een buitenkans beschouwd. Vele dorpen, wat door de autoriteiten grotendeels wordt genegeerd, beschikken niet over basisvoorzieningen als stromend water en gas voor de verwarming. In plaats daarvan zijn het yezidi’s zoals de 36-jarige Fryaz Avdalyan die voorzien in de essentiële diensten zoals tand- en gezondheidszorg.
Avdalyan zat als veldverpleegster vijf jaar bij de guerrilla van PKK in Noord-Irak. Tot voor kort leidde zij ook het lokale culturele centrum waar grote posters van Abdullah Öcalan, de gevangen oprichter van de PKK, ophangen. Nu studeert ze geneeskunde in Jerevan maar nog steeds staat de foto van ‘Apo’, zoals hij door de pro-PKK Koerden liefkozend wordt genoemd, op het scherm van haar gsm.
Maar voor academici als Zagros is er iets veel eenvoudiger in de yezidi’s van Armenië dat hem aantrekt. Wanneer hij in een kamer zit gevuld met yezidi-vrouwen die liederen improviseren om hun onlangs overleden sheikh te eren, zegt hij gefascineerd: “De muziek, de woorden en het verhaal zijn erg Koerdisch. Het gaat over de yezidi’s die geen vaderland hebben om naar terug te keren. Zij zijn in Armenië als bezoekers en dit is niet hun thuis. Anderzijds is het lied typisch yezidi aangezien het enkel nog onder hen bestaat. Het is prachtig in feite”.

Komt er dan toch een einde aan de bezetting van Irak?

- Ludo De Brabander -

Moeizame onderhandelingen lijken eindelijk naar een consensus te groeien over een tijdschema voor de terugtrekking van de VS-gevechtstroepen in Irak. In Irak is de weerstand tegen de bezettingstroepen nog altijd zeer hoog en groeit de druk op de regering. Maar het is ook weer niet helemaal wat het lijkt. Alles wijst er op dat er ook nadien nog tienduizenden Amerikaanse militairen in Irak zullen verblijven.

Najaf: protesten tegen de aanwezigheid van de bezettingstroepen

De toekomst van de militaire aanwezigheid van de VS in Irak vormt een belangrijk discussieonderwerp tussen de twee kandidaten voor de Amerikaanse presidentsverkiezingen. De democratische kandidaat, Barack Obama, pakt in zijn campagne steevast uit met de boodschap dat hij 'de oorlog wil eindigen'. Concreet vertaalt hij dat in een terugtrekking van de troepen tegen de zomer van 2010, aan een ritme van 1 tot 2 brigades per maand. Hoewel zijn Republikeinse tegenstander, John McCain onlangs stelde dat de overwinning in Irak nabij is, weigert hij zich vooralsnog vast te pinnen op een concrete kalender voor terugtrekking (AP, 19/08). Maar dat standpunt lijkt nu wel achterhaald, gezien alles er op wijst dat het Witte Huis wel degelijk een tijdsschema aan het vastleggen is. De Iraakse premier, Nouri al-Maliki liet zich alvast positief uit over het plan van Obama. Begin augustus zei zijn woordvoerder dat de troepen inderdaad ten laatste over twee jaar het land uit moeten zijn. Volledige details zijn bij het schrijven van dit artikel nog niet bekend, maar volgens de laatste berichten zouden de VS nu hebben ingestemd met een tijdsschema, ook al ligt de deadline een jaar verder dan wat Irak wil.

Premier Maliki heeft zich in zijn publieke verklaringen opvallend hard opgesteld als hij het had over de Amerikaanse aanwezigheid in zijn land. In oktober zijn er in Irak provinciale verkiezingen gepland. Volgens waarnemers probeerde Maliki vooral zijn populariteit op te vijzelen. De publieke opinie en een politieke meerderheid in het parlement wil de bezettingstroepen buiten. Zijn politiek overleven was dus gekoppeld aan concrete plannen voor het stopzetten van de bezetting.

SOFA

Het heeft wel even geduurd voor er een consensus kwam. In november 2007 sloten de Iraakse Premier en President Bush een principeakkoord over de toekomstige politieke, economische, culturele en veiligheidsrelaties.(1) Daarin stond de wens van de Iraakse regering om het VN-mandaat van de Multinationale Troepenmacht in Irak (MNF-I) voor de laatste keer met een jaar te verlengen. Hoewel de oorlog tegen Irak is gestart zonder een mandaat van de Veiligheidsraad en dus een overtreding vormde van de bepalingen van het VN-Handvest, stemde de Veiligheidsraad na de val van Saddam Hoessein Resolutie 1511. Die gaf de multinationale troepenmacht het mandaat om te zorgen voor de stabilisering van Irak. Nu dat mandaat op1 januari 2009 afloopt en niet meer verlengd wordt, krijgt Irak ook zijn volledige juridische soevereiniteit terug. Momenteel valt Irak immers nog altijd onder hoofdstuk VII van het VN-Handvest. Het land vormt daardoor formeel nog altijd een bedreiging van de internationale veiligheid en vrede.

Het principeakkoord bepaalde verder dat er bilaterale onderhandelingen zouden gevoerd worden over de relaties tussen beide landen die voor 31 juli 2008 in een gedetailleerd akkoord moesten uitmonden. Die deadline is inmiddels overschreden. Dat komt omdat de onderhandelingen over het veiligheidsluik uitermate moeizaam verlopen en voor verhitte debatten op de Iraakse politieke scène hebben gezorgd. Het is nu evenwel de verwachting dat heel binnenkort twee documenten het daglicht zullen zien: een 'Status of Force-Agreement' (SOFA) en een 'Strategic Framework

Trekken VS-troepen zich terug uit Irak?

Agreement'. Simpel gesteld is het tweede noodzakelijk om zaken verder uit te werken die niet in de SOFA zullen staan.

De VS hebben al heel wat ervaring met SOFA's. Een SOFA vormt een legaal raamakkoord waarin de status van buitenlandse militaire troepen wordt gedefinieerd. Volgens een opiniestuk in de Washington Post (13/02/2008) van minister van Buitenlandse Zaken Condoleezza Rice en Defensieminister Robert Gates, hebben de VS wereldwijd 'meer dan 115' SOFA's lopen. Die kunnen erg verschillen qua inhoud en lengte. De SOFA met Oost-Timor (2002) bedraagt amper drie pagina's, terwijl die met Zuid-Korea een turf is van 150 pagina's (1966).(2) Als een SOFA zich beperkt tot het verlenen van immuniteit voor VS-militairen en ander personeel dan is er volgens specialisten zelfs geen parlementaire (in de VS) goedkeuring voor vereist. SOFA's zijn daardoor ook niet noodzakelijk openbaar. Maar in de VS is daar niet iedereen het over eens. Verschillende Congresleden eisten meer inzage in het verloop van de onderhandelingen en vinden dat het hier om verdragsmaterie gaat die bekrachtigd moet worden door de volksvertegenwoordigers.(3)

De discussie over de SOFA in Irak is uitermate gevoelige materie. Toen delen van de eerste versies in het voorjaar naar het publiek lekten, kwam er uit zowat alle hoeken stevig protest. De Iraakse sji'ietische radicale leider Muqtada al-Sadr riep op te protesteren tegen deze plannen van de 'krachten van de duisternis…' De zeer invloedrijke Groot-Ayatollah, Ali al-Sistani reageerde eveneens furieus en zei dat hij niet zou toestaan dat de Iraakse regering een akkoord sloot met Amerikaanse bezetters. Volgens veel critici in het Iraakse parlement en de pers waren de VS bezig om van Irak een 'clientstaat' te maken en terug te voeren naar de periode ten tijde van het Brits-Iraaks verdrag uit 1930. De Britten dwongen toen commerciële en verregaande militaire rechten af twee jaar voor Irak onafhankelijk zou worden. Volgens Patrick Cockburn, journalist van de Britse krant The Independent, streefden de VS naar 58 militaire basissen. Ze zouden ook het recht opeisen om verder militaire operaties te kunnen uitvoeren met de mogelijkheid Irakezen te arresteren.(4) Bovendien zouden zowel VS-militairen als ook ander VS-personeel immuniteit genieten voor de Iraakse wetgeving, een maatregel die eerder onder het bezettingsregime werd ingevoerd. Basis daarvoor is het nooit door de Iraakse regering gewijzigde of ingetrokken Order 17 (juni 2004) van de toenmalige Amerikaanse bezettingsautoriteit (de Coalition Provisional Authority, CPA).(5)

Stevige oppositie tegen grote Amerikaanse militaire rol

Het feit dat de onderhandelingen over de Amerikaanse militaire rol in Irak zo lang aanslepen, lijkt er op te wijzen dat de Iraakse regering geen enkel ogenblik de indruk wilde wekken dat de nieuwe regeling eigenlijk een voortzetting is van de bezetting. En daarvoor is in de verste verte geen meerderheid te vinden. Een enquête van de Britse omroep BBC in maart van dit jaar toonde dat 72% van de bevolking gekant is tegen bezetting.(6) Bovendien heeft de regering in Bagdad ook weinig keus wil ze de akkoorden door het parlement krijgen. Eind mei overhandigden Iraakse parlementariërs hun Amerikaanse collega's een brief die door het merendeel van de politieke fracties was ondertekend. Daarin benadrukken ze dat elk akkoord tussen Irak en de VS de goedkeuring moet krijgen van het Iraakse parlement, zoals bepaald in de grondwet. Over de inhoud van het akkoord laat de brief ook niets aan onduidelijkheid over. Daarin stellen de parlementsleden dat ze elke overeenkomst zullen verwerpen die "niet verbonden is aan mechanismen die de Amerikaanse bezettingstroepen verplichten tot volledige terugtrekking uit Irak, in overeenstemming met een bekendgemaakt tijdschema en zonder dat er militaire basissen, soldaten of ingehuurde strijders achterblijven."(7) Alleen bij de Koerden kon de brief op weinig enthousiasme rekenen. Slechts een handvol individuele parlementsleden zette zijn handtekening onder de brief. Dat stemt overeen met de resultaten van de BBC-enquête, waaruit bleek dat de Koerden, zo'n 20 procent van de bevolking, de Amerikaanse aanwezigheid veel gunstiger genegen zijn. Davido Romano, Amerikaanse professor internationale relaties en auteur van "The Kurdish National Movement" (2006) citeert bronnen die spreken over permanente Amerikaanse

militaire basissen in het Koerdische noorden.(8) Zo zou de Koerdische Regionale Regering plannen klaar hebben liggen voor de bouw van een groot militair vliegveld in de buurt van Halabja, een stad vlak bij de grens met Iran. Hoewel veel hiervan op speculaties berust, hebben Koerdische leiders hun steun voor permanente militaire basissen nooit onder stoelen en banken gestoken. Vooralsnog ontkent de Amerikaanse ambassadeur in Bagdad, Ryan Crocker in alle toonaarden dat de VS permanente militaire basissen nastreven. De Iraakse premier Maliki moest in juni zelfs naar Teheran om zijn Iraans ambtsgenoot ervan te overtuigen dat zijn regering "niet zal toestaan dat vanuit Irak een aanval op zijn buur zou worden gepleegd."(9)

Halve terugtrekking

De grote weerstand tegen verregaande militaire concessies aan de VS, lijkt enig resultaat te boeken. De Britse krant The Times (14/08) citeert de Iraakse minister van Buitenlandse Zaken, Hoshyar Zebari, dat de overeenkomst bepaalt dat Amerikaanse soldaten zich tegen de volgende zomer zullen terugtrekken uit alle grote steden. De krant berichtte ook dat binnen de drie jaar alle Amerikaanse gevechtstroepen het land zullen hebben verlaten. The Washington Post (21/08) bevestigt dat de troepen eind 2011 zullen vertrekken, zij het dat daar nog condities aan zouden vasthangen die te maken hebben met de veiligheidstoestand van het land. Verder zou de bevoegdheid van de VS-militairen om arrestaties uit te voeren sterk worden ingeperkt. De eis van de parlementariërs lijkt ook gehonoreerd: in september al zouden ze er over kunnen stemmen. De onderhandelaars zouden dus zeer dicht bij een definitief akkoord zijn. In een poging de parlementsleden alvast warm te maken om in te stemmen met het akkoord, had Zebari hen al eerder laten verstaan dat er een einde zou komen aan de immuniteit van de naar schatting 160.000 buitenlandse contractanten, onder wie heel wat zwaar bewapend veiligheidspersoneel. De immuniteitskwestie kreeg een extra dimensie, na een zwaar incident in september 2007 waarbij leden van het huurlingenbedrijf Blackwater om onduidelijke redenen 17 Irakezen doodden.
Het bericht in de Washington Post (21/03) doet wel wat vragen rijzen over de interpretatie die moet gegeven worden aan 'militaire terugtrekking'. Volgens Zebari in The Times (14/03) is er geen sprake meer van permanente militaire basissen. De Washington Post schrijft evenwel dat er in de toekomst nog enkele tienduizenden Amerikaanse militairen in Irak zullen blijven voor een ondersteunende rol, zoals het leveren van militaire trainingen. Nu zijn er rond de 144.000 troepen gelegerd. M.a.w. het lijkt er op dat het gros van de gevechtstroepen zich zal terugtrekken, maar dat de VS anderzijds wel degelijk hun langdurige militaire aanwezigheid in Irak voorbereiden. Dat ligt uiteraard in de logica van een SOFA, dat net wordt afgesloten om de status van militairen in het buitenland te definiëren. De VS lijken dus niet van plan om de controle over Irak te laten varen. En dus ja, er komen wel degelijk permanente militaire basissen, alleen zullen die niet zo genoemd worden.

(Uitpers, nr 101, 10de jg., september 2008)

(22 augustus 2008)

Voetnoten:

(1) Zie voor de tekst, de website van het Witte Huis: http://www.whitehouse.gov/news/releases/2007/11/20071126-11.html
(2) Greg Bruno. US Security Agreements and Iraq. Council on Foreign Relations, 6 juni 2008 (zie: http://www.cfr.org/publication/16448/us_security_agreements_and_iraq.html)
(3) Ludo De Brabander. In stilte naar permanente militaire VS-basissen in Irak. In: Uitpers, 19 maart 2008 (speciale Irak-editie) (http://www.uitpers.be/artikel_view.php?id=1961)
(4) The Independent, 5 juni 2008 (http://www.independent.ie/world-news/middle-east/bushs-secret-deal-would-ensure-permanent-us-occupation-of-iraq-1399174.html); Counterpunch, 12 juni 2008 (http://www.counterpunch.org/patrick06122008.html);
(5) Voor de tekst van Order 17, zie: http://www.cpa-iraq.org/regulations/20040627_CPAORD_17_Status_of_Coalition__Rev__with_Annex_A.pdf
(6) Voor de resultaten van de enquête: http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/14_03_08iraqpollmarch2008.pdf
(7) De brief is door de Amerikaanse parlementaire diensten vertaald naar het Engels en gepubliceerd op: http://www.cfr.org/content/publications/attachments/iraqparliamentltr6408.pdf
(8) Davido Romano. Political consensus missing in establishment of US military bases in Iraqi Kurdistan. In: Terrorism Focus, 29 juli 2008 (zie: http://www.jamestown.org/terrorism/news/article.php?articleid=2374337)
(9) Zie PUKMedia, 6 juni 2008, http://www.pukmedia.com/english/)

3 jaar EU-toetredingsonderhandelingen met Turkije: een stand van zaken

- Lieve Driesen -

Op 3 oktober aanstaande zal het drie jaar geleden zijn dat de toetredingsonderhandelingen met Turkije officieel van start gingen. In het onderhandelingskader werd overeengekomen dat dit een proces zou zijn waarvan de uitkomst niet gegarandeerd kon worden. Voor de eerste keer in de geschiedenis van de Europese Unie werd expliciet vermeld dat onderhandelingen niet zeker tot lidmaatschap zouden leiden. Verwacht wordt dat het in elk geval nog zeker tien jaar zal duren vooraleer er sprake kan zijn van een Turks EU-lidmaatschap. Op 2 oktober zal de conferentie 'Toetredingsproces EU-Turkije: een stand van zaken'[1] in het Huis der Parlementsleden in Brussel een stand van zaken opmaken. Waarom zijn er na drie jaar nog steeds maar acht hoofdstukken van de 35, die samen het zgn. acquis communautaire vormen, geopend voor onderhandelingen? Welke krachten binnen Turkije enerzijds en anderzijds binnen de EU remmen het toetredingsproces?

Zowel binnen Turkije als binnen Europa zijn er verschillende krachten die een Turks EU-lidmaatschap niet zien zitten. Binnen de Turkse politiek, justitie en het leger bestaat een hevig verzet tegen de hervormingen die noodzakelijk zijn voor een EU-toetreding. Intussen constateerde Brussel de afgelopen drie jaar dat er op economisch vlak wel vorderingen worden gemaakt maar dat het tempo van de hervormingen sinds 2005 is afgenomen. Zo is er nog geen oplossing voor de Cypriotische kwestie, heeft het leger nog steeds een aanzienlijke invloed op het politieke leven, is het conflict tussen de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK) en het leger het afgelopen jaar geëscaleerd en sporen de Europese Unie en verschillende mensenrechtenorganisaties Turkije aan om dringend werk te maken van de mensenrechtenschendingen tegen Koerden, vrouwen en religieuze minderheden.

Ook binnen de EU zijn er echter landen zoals Frankrijk, Duitsland en Oostenrijk die Turkije liever niet als toekomstig lid van de EU zien. Dit doet dan ook de vraag rijzen of het feit dat de meerderheid van de Turkse bevolking moslim is een belemmering vormt voor haar toetreding tot de Europese 'christelijke club'. Of vrezen vele EU-lidstaten dat Turkije nooit een democratische rechtsstaat zal worden met wie zij nauw kunnen samenwerken en in wie zij hun vertrouwen kunnen stellen?

1 In samenwerking met de Interparlementaire Werkgroep Koerden, Vrede vzw, Koerdisch Instituut vzw en het Koerdisch Nationaal Congres organiseert senator Geert Lambert (VlaamsProgressieven) de conferentie 'Toetredingsproces EU-Turkije: een stand van zaken' in de Congreszaal van het Huis der Parlementsleden (Leuvenseweg 21 – Brussel). Voor meer informatie en inschrijvingen: gelieve het Koerdisch Instituut vzw te contacteren.

Geografisch gezien ligt slechts een klein gedeelte van Turkije in Europa (Foto: Nick Hannes)

EU-basisprincipes

De Europese samenwerking begon in 1957 met de ondertekening van het Verdrag van Rome door zes landen, waaronder België en Nederland. De drijvende krachten achter het initiatief waren: nooit meer oorlog, respect voor mensenrechten en voor normen en waarden, en het stimuleren van economische groei en daarmee betere levensomstandigheden voor de burgers. Inmiddels telt de Unie 27 lidstaten en een bevolking van bijna een half miljard inwoners.
In de verdragen van de Unie staat dat iedere Europese staat die het normen- en waardenpatroon van de Unie deelt en die in staat is in een vrije markt te opereren, het lidmaatschap mag aanvragen. Media en politici hebben in dit kader al vele malen de vraag geopperd of Turkije wel een Europees land is. Niet alleen ligt slechts een klein deel van Turkije geografisch gezien in Europa, ook zijn geschiedenis zou volgens sommigen sterk afwijken van de Europese geschiedenis. Desondanks heeft de Europese Unie toch besloten om Turkije te verwelkomen als kandidaat-lidstaat.

Onderhandelingskader

Op 3 oktober 2005 bereikte de Europese Raad een akkoord over de tekst van het onderhandelingskader waarin de grondregels voor het verloop van de EU- toetredingsonderhandelingen met Turkije werden vastgelegd. In de tekst werden de criteria nogmaals opgesomd waaraan Turkije moest voldoen. In de eerste plaats moest Turkije de zgn. Criteria van Kopenhagen respecteren, de criteria waaraan een nieuwe lidstaat moet voldoen om toe te treden tot de Europese Unie:
• een politiek criterium: het land moet stabiele instellingen hebben die de democratie, de rechtsstaat, de mensenrechten en het respect voor en de bescherming van minderheden garanderen;
• een economisch criterium: het land moet een functionerende markteconomie hebben en het hoofd kunnen bieden aan de concurrentiedruk en de marktkrachten binnen de EU;
• het criterium van het *acquis communautaire*: het land moet de verplichtingen die het lidmaatschap met zich meebrengt, aankunnen, en met name de doelstellingen van een politieke, economische en monetaire unie kunnen onderschrijven.
Een ander element van de Kopenhagen criteria is zeker relevant voor de Turkse toetreding: de absorptiecapaciteit van de Unie. Toen de EU-regeringen in 1993 de politieke en economische voorwaarden vastlegden waaraan lidstaten dienden te voldoen vóór hun toetreding tot de EU, hebben zij ook de "absorptiecapaciteit' (de mogelijkheid om om het even hoeveel lidstaten in haar rangen op te nemen) van de EU zelf als een criterium vastgelegd. Dit criterium werd lang verwaarloosd. In 2004 kreeg de gemeenschap echter te maken met de grootste uitbreiding uit haar geschiedenis. Zeven voormalige Oostbloklanden, aangevuld met Slovenië, Cyprus en Malta, traden tot de Unie toe. Drie jaar later volgden Roemenië en Bulgarije, die in 2004 nog bezig waren met het doorvoeren van interne hervormingen. Mede door deze 'big bang' werd het criterium van de 'absorptiecapaciteit van de EU' opnieuw opgevist voor Turkije, een land dat met haar 70 miljoen inwoners tot één van de grootste landen van de EU zou worden en bijgevolg zwaar zou kunnen wegen op het EU-besluitvormingsproces.
Naast de Kopenhagencriteria werden nog andere voorwaarden opgenomen in het onderhandelingskader. Turkije moest goede betrekkingen met haar buurlanden nastreven en initiatieven nemen om grensdisputen vreedzaam op te lossen. De EU eiste van Turkije tevens inspanningen voor het oplossen van de Cypriotische kwestie en tot slot moest Turkije haar verplichtingen volgens de associatieovereenkomst en het aanvullend protocol, waardoor de associatieovereenkomst wordt uitgebreid tot alle nieuwe EU-lidstaten – inclusief de Republiek Cyprus, nakomen.
In totaal moeten er 35 onderhandelingshoofdstukken worden afgerond, waarvan er na drie jaar nog maar acht zijn geopend. Ondanks het proces tegen de regeringspartij AKP, werden in juni toch twee hoofdstukken geopend. Ook beloofde Eurocommissaris Rehn dat onder het voorzitterschap van Frankrijk in de tweede helft van 2008 nog andere hoofdstukken zouden worden geopend.

Hervormingsproces

Sinds Turkije officieel de toetredingsonderhandelingen met de EU startte in oktober 2005, heeft de AKP haar beloftevolle politiek niet kunnen voortzetten. De afgelopen drie jaar heeft de Turkse AKP-regering noch de hervormingen doorgevoerd die nodig zijn om te beantwoorden aan de politieke toetredingscriteria, noch haar Douane-Unie met de EU uitgebreid tot de Republiek Cyprus.
Met de spectaculaire verkiezingsoverwinning van de AKP in 2002 begon voor Turkije een periode van poli-

Kan het Turkije van Atatürk lid worden van de EU? (Foto: Nick Hannes)

tieke stabiliteit. De AKP-regering, niet geremd door politieke en ideologische taboes, voerde verregaande democratische hervormingen door en Turkije kende een ononderbroken hoge economische groei. In het begin van 2007 kwam er een einde aan deze periode en flakkerden de spanningen tussen het seculiere leger en de islamitische regering op. Het leger liet uitschijnen dat zij het niet zouden pikken indien de AKP haar parlementaire meerderheid zou gebruiken om de toenmalige AKP-minister van buitenlandse zaken, Abdullah Gül, tot president te kiezen. Gül werd echter wel president en de AKP kwam versterkt uit de vervroegde verkiezingen in juli 2007. In EU-kringen en in Turkije verwachtte men dat de AKP na een dergelijke verkiezingsoverwinning overtuigd de Europese koers zou gaan varen. De Turkse kiezer had met zijn stem voor de AKP immers niet alleen duidelijk gemaakt dat zij de inmengingen en provocaties van het leger in de Turkse politiek en het corrupte kemalistische establishment niet langer meer zouden pikken. Een stem voor de AKP was ook een stem voor een pro-Europees beleid. De AKP zou haar krachtig mandaat echter niet gebruiken om de gevraagde hervormingen door te voeren. Integendeel. Vanaf de zomer 2007 tot de laatste beslissing van het Grondwettelijk Hof om de AKP niet te verbieden leek het wel of iedereen in Turkije het EU-proces was vergeten. Achter gesloten deuren werden akkoorden gesloten tussen de AKP en het leger. In ruil voor het presidentschap mocht de AKP niet tornen aan de machtspositie en de onschendbaarheid van het Turkse leger. Met de verkiezingsoverwinning van de AKP en met Abdullah Gül als president was er dus nog geen einde gekomen aan de strijd tussen het seculiere-nationalistische en het islamitische deel van de samenleving. Op 14 maart 2008 diende de Turkse hoofdaanklager Abdurrahman Yalcinkaya een aanklacht in bij het Grondwettelijk Hof waarin hij vroeg om de AKP te sluiten. De Europese Commissaris gaf een duidelijk signaal dat de sluiting van de AKP zware gevolgen zou kunnen hebben voor de voortgang van de toetredingsonderhandelingen. Bij wijze van veroordeling zei hij over het proces:"In EU-lidstaten, worden dergelijke politieke kwesties besproken in het parlement en wordt erover beslist in de stemhokjes, niet in het gerechtshof". Toen eind juli het Turkse hoger gerechtshof besloot om de regeringspartij AKP dan toch niet te verbieden, werd dit in de EU dan ook op algemeen gejuich onthaald. Eurocommissaris Rehn maakte van de gelegenheid gebruik om de Turkse regering aan te sporen de sociale en economische hervormingen met hernieuwde kracht voort te zetten. De laatste twee jaar was volgens hem kostbare tijd verspild door de politieke onzekerheid.

We mogen hier echter niet uit het oog verliezen dat ook de Europese Unie allerhande hervormingen zal moeten doorvoeren. De toetreding van Turkije, een demografisch zwaargewicht, zal immers zware gevolgen hebben voor de machtsstructuren binnen de Unie. Ook zal het Gemeenschappelijk Buitenlands- en Veiligheidsbeleid met nieuwe buitengrenzen aangepast

moeten worden aan het politiek gevoelige Midden-Oosten. Ten slotte zijn ook op financieel en institutioneel vlak veranderingen vereist. Men wil ten allen tijden voorkomen dat de Turkse toetreding een te grote hap uit de EU-begroting zou opslokken.
Of en wanneer Turkije uiteindelijk tot de Unie toetreedt, is niet duidelijk. Mogelijk worden de onderhandelingen over het lidmaatschap pas over een jaar of tien afgerond.

Mensenrechten

Eén van de steeds weerkerende pijnpunten in de EU-voortgangsrapporten over Turkije zijn de mensenrechtenschendingen, de vrijheid van meningsuiting, de godsdienstvrijheid en de minderheden- en vrouwenrechten. Gereputeerde mensenrechtenorganisaties als Amnesty International en Human Rights Watch spraken in hun laatste jaarrapport (2007) zelfs over een verslechtering van de mensenrechtensituatie. De onverdraagzaamheid van de overheid voor verschillende of afwijkende meningen had in 2007 geleid tot verschillende voorbeelden van geweld tegen minderheidsgroeperingen waaronder de moord op de Armeense journalist Hrant Dink. Daarnaast was het aantal meldingen van foltering, mishandeling en moorden door de Turkse veiligheidstroepen in 2007 sterk toegenomen. Bovendien zijn de Turkse rechtbanken nog steeds heel mild voor leden van de veiligheidstroepen die worden beschuldigd van mishandeling. Dit draagt bij tot de straffeloosheid en de persistentie van foltering.
Eén van de symbooldossiers voor de EU was het schrappen van artikel 301 van de Turkse strafwet die volgens de EU de vrijheid van meningsuiting zou beperken. Artikel 301 werd in 2004 geïntroduceerd, nadat de Europese Unie had aangedrongen op herziening van vrijheidsbeperkende bepalingen in het Turkse wetboek. Het fel omstreden wetsartikel gaf echter, door de restrictieve interpretatie ervan, aanleiding tot honderden procedures en talrijke ophefmakende processen tegen bekende Turkse schrijvers als Orhan Pamuk en Elif Shafak. Eind april 2008 kwam dan de langverwachte wijziging van artikel 301 van de Turkse strafwet. Oorspronkelijk riskeerde men tot drie jaar celstraf bij een 'belediging van de Turkse identiteit'. Nu werd een belediging van de 'Turkse natie' in plaats van de Turkse identiteit strafbaar en de maximumstraf werd twee jaar. Volgens velen zal de vrijheid van meningsuiting onder deze nieuwe versie van artikel 301 echter ook beperkt blijven.

Koerdische kwestie

Een ander belangrijk werkpunt voor Turkije is haar beleid ten aanzien van de Koerdische bevolking. In het laatste voortgangsrapport van Europarlementslid Ria Oomen-Rujiten (21/05/08) roept men Turkije onomwonden op om de culturele, economische en sociale situatie van de Koerden tastbaar te verbeteren. Zo moet het gebruik van het Koerdisch in het privé en in het openbaar onderwijs mogelijk worden en moeten de Koerden hun moedertaal kunnen spreken in hun contacten met de openbare diensten. Men betreurt de talrijke processen die verschillende Koerdische parlementsleden en burgemeesters aan hun been krijgen wanneer zij Koerdisch in het openbaar spreken. De EU spoort Turkije nogmaals aan om een globaal kaderplan uit te werken voor de ontwikkeling van het zuidoosten van Turkije. Ook wordt gesproken over de problematiek van de Koerdische ontheemden.
Sinds de grensoverschrijdende inval van het Turkse leger in Irak van de voorbije winter staat de Koerdische kwestie en de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK) opnieuw in het middelpunt van de belangstelling. Het feit dat de PKK op de lijst van terroristische organisaties staat, zowel van Turkije als van de EU, sluit echter elke dialoog tussen de Turkse overheid en de Koerdische partij met haar vele duizenden aanhangers uit. Na 24 jaar gewapende Koerdische strijd lijkt Ankara nog steeds niet de echte oorzaak en redenen van het conflict te (willen) begrijpen. Ook de AKP-regering beschouwt de strijd van de PKK als een probleem van veiligheid.
In november 2007 had openbare aanklager Yalcinkaya bovendien ook al een klacht ingediend tegen de

Ahmet Türk, hoofd van de pro-Koerdische Partij voor een Democratische Samenleving (DTP) met Leyla Zana (Foto: Nick Hannes)

democratische spreekbuis van de Koerden in Turkije. Yalcinkaya eiste de sluiting van de Partij voor een Democratische Samenleving (DTP) en de uitsluiting uit de politiek van 221 partijleden voor een periode van vijf jaar. De beschuldiging luidde dat de DTP een politiek voerde die strijdig was met de 'soevereiniteit van de staat en met de ondeelbare eenheid van het land en de Turkse natie'. Indien men de DTP werkelijk zou sluiten, waarvan een uitspraak in het najaar verwacht wordt, zou dit al de vijfde Koerdische partij zijn die verboden werd. De EU heeft reeds zijn vrees uitgesproken dat een eventueel verbod van de DTP een politieke oplossing van de Koerdische kwestie zou tegenwerken.
De Turkse staat reageert op de Koerdische vraag naar rechten na 24 jaar van gewapend conflict immer met geweld. Zolang Turkije echter niet de bron van dit conflict, namelijk het gebrek aan rechten en de sociaal-economische uitzichtloze toestand van de Koerdische jongeren, aanpakt, zal de PKK haar strijd voor rechten in de bergen blijven volhouden. Daarom is het hoog tijd dat Turkije en de Koerden uit deze vicieuze cirkel van geweld en oorlog geraken. Sinds 1993 heeft de PKK herhaaldelijk gevraagd een einde te maken aan de gewapende strijd en tot dialoog opgeroepen. De Turkse autoriteiten zijn, onder druk van het leger dat haar macht niet wil afstaan aan de democratische instellingen, hier echter nooit op ingegaan. Indien Ankara een duurzame interne vrede wil bereiken, zullen de Turkse autoriteiten stappen moeten zetten en in dialoog treden met de verkozen parlementsleden van de pro-Koerdische Partij voor een Democratische Samenleving (DTP) en tevens met de PKK-vertegenwoordigers.

Cyprus

Een oplossing van de Cypriotische kwestie zal voor Turkije een belangrijk obstakel, dat Turkije's toetreding tot de Europese Unie blokkeert, wegnemen. Ten gevolge van de Turkse weigering om het protocol van de Douane-Unie te ratificeren, werden er acht belangrijke onderhandelingshoofdstukken officieel geblokkeerd en kan geen enkel hoofdstuk worden afgesloten.
Een oplossing van de Cypriotische kwestie is gedeeltelijk afhankelijk van Ankara. Zo is een sleutelaspect in de veiligheid, de terugtrekking van de Turkse troepen (43 000). Dan is er nog het probleem van de Turkse 'kolo-

EU roept Turkije op om culturele rechten van de Koerden, zoals de viering van Newroz, tastbaar te verbeteren. (Foto: Nick Hannes)

nisten': tweederde van de inwoners van Noord-Cyprus zouden Turken zijn die naar Cyprus werden gebracht.
Volgens Hugh Pope[2] van de International Crisis Group is de situatie vandaag in zowel Cyprus als Turkije fundamenteel anders dan in 2004. Turkije had in 2004 een risico genomen door akkoord te gaan met het VN-plan van Kofi Annan. Toen de Griekse Cyprioten het plan echter afwezen en de EU daarop besliste om Cyprus toch toe te laten treden tot de EU, voelde Turkije zich bedrogen. Wanneer de EU in 2005 van Turkije eiste om het aanvullend protocol bij de douaneunie te ondertekenen (de havens en luchthavens openen voor Grieks-Cypriotisch verkeer), weigerde Turkije dit te implementeren. De EU had Turkije tot 11 december 2006 de tijd gegeven om een handelsakkoord te sluiten met Cyprus. Die deadline werd niet gehaald en als sanctie voor de Turkse halsstarrige weigering om haar havens te openen voor verkeer uit EU-land Cyprus, schortte de EU in december 2006 acht van de 35 hoofdstukken in de onderhandelingen op.
Intussen hebben andere vooraanstaande, meer pragmatische, politici het roer in Cyprus overgenomen en hebben de Turkse-Cypriotische president Mehmet Ali Talat en zijn Grieks-Cypriotische collega Dimitri Christofias in maart 2008 een historische ontmoeting gehad. De twee leiders gingen akkoord om onderhandelingen te beginnen zodat de weg naar de eenmaking van het verdeelde eiland kon worden vrijgemaakt. In juli jl. spraken de leiders af om vanaf september de gesprekken over de eenmaking van Cyprus te hervatten. Nu de Griekse Cyprioten onder leiding van Dimitris Christofias bereid zijn om een compromis-oplossing voor het Cypriotisch probleem te steunen, heeft Turkije de plicht om zich te engageren voor het Cypriotische vredesproces. Hugh Pope vermoedt bovendien dat het Turkse ministerie van buitenlandse zaken een constructieve houding zal aannemen ten aanzien van Cyprus om haar doel van EU-lidmaatschap te bereiken. Ook het Turkse leger zou positief staan ten aanzien van onderhandelingen.

AKP-proces

Het gerechtelijk apparaat in Turkije wordt vaak beschouwd als een bastion van Turkije's 'seculiere fundamentalisten' die niet erg gewillig meewerken om een EU-lidmaatschap mogelijk te maken en zeker niet onder impuls van de islamitische regerende Rechtvaardigheids- en Ontwikkelingspartij (AKP). In maart 2008 opende de openbare aanklager Abdurrahman Yalcinkaya bij het Grondwettelijk Hof een rechtszaak tegen de AKP. Hij eiste de sluiting van de partij en de uitsluiting van 71 van haar leden waaronder huidig premier Tayyip Erdogan en president Abdullah Gül. Ze werden ervan beschuldigd het seculiere karakter van de republiek te ondermijnen. Van in het begin werd het proces tegen de islamitische regeringspartij AKP (Rechtvaardigheid- en Ontwikkelingspartij), die in 2007 met 47 procent van de stemmen de parlementsverkiezingen had gewonnen, beschouwd als een politiek proces. Men sprak zelfs van een 'rechterlijke coup'.
Gelukkig kon Turkije op het nippertje ontsnappen aan één van de zwaarste crisissen in jaren. Op 30 juli stemden zes van de 11 rechters, een meerderheid, voor de sluiting van de partij. Om de AKP te kunnen sluiten, was echter de steun van zeven rechters vereist. Daarom besloot het hof om aan de AKP een zware boete op te leggen, wat neer zou komen op het verlies van de helft van de staatssteun. De voorzitter van het Hof, Hasim Kiliç, verklaarde te hopen dat de politieke partij de boodschap van de uitspraak zou begrijpen. Het verdict moet dan ook geïnterpreteerd worden als een strenge waarschuwing aan het adres van de partij om haar religieuze agenda niet te ver door te drijven.
Enkele uren na de rechterlijke uitspraak sprak premier Erdogan al over de nood om de interne eenheid te verstevigen en beloofde hij zich te houden aan de principes van Ataturk. "De AK partij, dat nooit een focus van anti-seculiere activiteiten is geweest, zal blijven opkomen voor de fundamentele waarden van de republiek," zei hij. Hij verklaarde ook dat zijn regering voortaan het volle lidmaatschap van de EU zou nastreven. Voordien had de Europese Commissie er immers mee gedreigd om de toetredingsgesprekken met Turkije op te schorten indien de AKP werd gesloten. Ook Amerika had zijn ontevredenheid over een eventuele sluiting van de regeringspartij duidelijk gemaakt. EU-commissaris voor Uitbreiding, Olli Rehn, had van zijn kant onmiddellijk na de uitspraak laten verstaan dat Turkije nu moest proberen om de tijd die door de crisis verloren was gegaan in te halen en om "met veel energie zijn hervormingen te hernemen om het land te moderniseren".
Sommige politieke analisten geloven dat de rechters van gedacht zijn veranderd door de sensationele rechtszaak tegen het zgn. Ergenekon-netwerk. Dit ultranationalistisch netwerk – waaronder gepensioneerde generaals, veroordeelde moordenaars, seculiere journalisten en academici – zou volgens aanklagers in Istanbul hebben samengezworen om de AKP-regering omver te werpen.

2 "Political Deadlock No Excuse for Cyprus Peace Delay", 30/06/2008, Today's Zaman.

Ergenekon

Ergenekon is een onrustbarend fenomeen. Al sinds de vroege jaren negentig duiken in Turkije keer op keer berichten op over de hechte banden tussen mensen uit het leger, de veiligheidsdiensten, ultranationalistische militanten en maffiosi, het complex dat wordt aangeduid als de 'diepe staat'. Het nieuwe is dat de regering nu voor het eerst ernst lijkt te maken met de ontmanteling van de 'diepe staat' en de betrokkenen vervolgt. Het onderzoek wees al uit dat de organisatie van plan was om verschillende bekende figuren uit de weg te ruimen waaronder de Turkse schrijver en Nobelprijswinnaar, Orhan Pamuk. Ook zou Ergenekon het brein zijn achter de moord op de Armeense journalist Hrant Dink in januari 2007. In het Koerdische zuidoosten van Turkije zouden verschillende moorden die destijds in de schoenen van de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK) werden geschoven, in werkelijkheid het werk zijn geweest van dit schimmig netwerk.
Eén van de hoofdverdachten in de Ergenekon-zaak is de brigadier-generaal Veli Küçük. Hij zou één van de oprichters en leiders zijn van JITEM, de inlichtingen- en antiterreurorganisatie van de gendarmerie. JITEM speelde een belangrijke rol in de strijd tegen de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK) en tijdens de oorlog tegen de PKK was Veli Küçük actief in het zuidoosten van Turkije. Ook Arif Dogan, een oud-kolonel van de gendarmerie en rechterhand van Veli Küçük, werd al opgepakt in verband met deze zaak. Andere kopstukken in het onderzoek zijn de voorzitter van de Arbeiderspartij (IP) Dogu Perinçek. Ook de controversiële ultranationalistische advocaat Kemal Kerinçsiz, die een reeks Turkse schrijvers en intellectuelen als Elif Shafak en Orhan Pamuk voor de rechter sleepte, staat op de lijst van beschuldigden.
Het onderzoek naar Ergenekon ligt binnen de AKP echter ook moeilijk. In het onderzoek werden immers al namen genoemd van parlementsleden van de rechtervleugel van de AKP, vaak politici die uit de ultranationalistische partijen MHP (Partij van de Nationalistische Beweging) en TBP komen. Zo werd de voormalige minister van justitie, Cemil Çicek, reeds genoemd in de zaak.
Een recente bomaanslag in Istanbul maakten op 27 juli 17 doden. De Turkse officiële instanties wezen direct met een beschuldigende vinger naar de PKK. In Turkije speculeert men echter dat Ergenekon, de 'diepe staat', achter deze aanslag zit.
Op 20 oktober zal de eerste zitting van de Ergenekon-zaak plaatsvinden. Er worden 68 verdachten, waaronder politici, zakenlui en militair personeel, aangeklaagd.

Ergenekon-netwerk plande moord op Orhan Pamuk, de Turkse schrijver en Nobelprijswinnaar (Foto: Nick Hannes)

Turkse bevolking & EU

Na vier decennia in de Europese wachtkamer, begint een deel van de Turkse bevolking ernstig te twijfelen aan de wil van de EU om Turkije op te nemen. Gelet op de Europese houding, kan Ankara niet anders concluderen dan dat toetreding hoe dan ook niet verzekerd is. Telkens worden door de EU maatregelen uitgevaardigd en signalen gegeven die het Turks lidmaatschap lijken te bemoeilijken. In een aantal lidstaten is de roep ontstaan om alle verdere uitbreidingen – na de toetreding van Kroatië in 2010 of 2011 – onderwerp van een referendum te maken. De uitbreidingsmoeheid van de Europese bevolking is Ankara niet ontgaan. Hiermee lijkt de uitkomst van dergelijke referenda bij voorbaat vast te liggen. Daarnaast wordt Turkije starheid verweten ten aanzien van de Cypriotische kwestie, terwijl het juist de Turks Cyprioten waren die in 2004 instemden met het herenigingsplan voor Cyprus van Kofi Annan. Een tijdlang leek ook de kwestie van de Armeense Genocide een nieuwe, unilaterale toetredingsvoorwaarde te creëren. Tot slot maakte de Commissie na de meest recente uitbreiding bekend dat nooit meer een toetredingsdatum vooraf geaccepteerd zou worden én dat kandidaten voortaan strikt aan alle regels zouden moeten voldoen voor toetreding. Dat laatste was zeker

niet het geval geweest bij Roemenië en Bulgarije. Hun toetreding was een politiek besluit. Ook eerdere toetredingen waren een zuivere politieke beslissing geweest. Denken we maar aan Spanje, Portugal of Griekenland die het lidmaatschap als beloning kregen voor het afwerpen van het dictatoriale juk. Bij Turkije wordt nu exact tegenovergesteld geredeneerd. Dat land wordt verweten geen democratische traditie te kennen.

In het onderhandelingskader viste de EU ook opnieuw de term absorptiecapaciteit op, wat de kansen voor Turkije niet lijkt te vergroten. De EU zou institutioneel gezien nu niet in staat zijn om een (grote) nieuwe lidstaat te kunnen opnemen.

Met het aantreden van de Franse president Nicolas Sarkozy is het Turkije-debat in Europa een nieuwe fase ingegaan. Nooit eerder predikte een regeringsleider zo openlijk tegen een Turks lidmaatschap van de Europese Unie. In de aanloop naar de presidentsverkiezingen was de boodschap van presidentskandidaat Sarkozy dat een Turks lidmaatschap van de EU pertinent uitgesloten diende te worden en dat een geprivilegieerd partnerschap het hoogst haalbare voor het land zou zijn. Momenteel blaast Parijs echter warm en koud over de EU-toetreding van Turkije. Enerzijds worden met de oprichting van de Mediterrane Unie in juli 2008, een initiatief van Sarkozy met als doel de solidariteit tussen Noord en Zuid te versterken, de vermoedens bevestigd dat Parijs uit is op een verwijdering van Ankara van de EU. Het oorspronkelijke idee van Sarkozy was namelijk dat de Mediterrane Unie een alternatief zou zijn voor de toetreding van Turkije tot de EU. Turkije weigerde echter te participeren totdat men de garanties gaf dat dit zijn EU-lidmaatschap niet zou vervangen.

Na het Ierse 'neen' in een referendum over het Verdrag van Lissabon, hebben zowel de Duitse kansellier Angela Merkel als president Sarkozy de EU opgeroepen om voorlopig geen nieuwe leden toe te voegen. Beide leiders zijn hevige aanhangers van het Verdrag van Lissabon en hebben andere lidstaten al aangespoord om door te gaan met de ratificatie ondanks het Ierse 'neen'. Naast Turkije is ook Kroatië momenteel met de EU aan het onderhandelen over toetreding. Landen zoals Oostenrijk en ex-communistische landen als Polen vinden dan weer dat een uitbreiding niet gekoppeld mag worden aan het Verdrag van Lissabon.

Intussen heeft Turkije moeten toekijken hoe de EU en de NAVO ex-communistische landen met rampzalige markteconomieën en erge democratische rapporten omhelzen en hoe hun toetredingsprocedure versneld wordt. De AK-regeringspartij mag dan al islamitisch zijn, Erdogan en Gül zijn wel erg toegewijd om het doel van de Europese integratie te bereiken. Indien de EU de toetreding echter eindeloos blijft vertragen, is het niet uitgesloten dat Turkije zich sterk en verbitterd genoeg begint te voelen om een andere geopolitieke koers te gaan varen.

De negatieve Europese houding ten aanzien van een Turkse toetreding heeft ook zijn gevolgen gehad bij de Turkse publieke opinie. Volgens een recent onderzoek gelooft nog maar 36% van de Turkse bevolking dat hun land uiteindelijk daadwerkelijk zal toetreden tot de EU. Dat staat in schril contrast met de situatie in december 2004 toen ongeveer driekwart van de bevolking geloofde dat een EU-lidmaatschap op termijn realistisch was. De houding van de EU is één van de oorzaken van de sterke opleving van het Turkse nationalisme en heeft tot gevolg dat het publieke én politieke draagvlak om Europese regelgeving te implementeren sterk is afgenomen.

Besluit

Nu de AKP eind juli niet werd gesloten, is het van het grootste belang dat zowel de EU als Turkije hun afspraken beginnen na te leven. De Europese politici moeten hun beloften van 1999 en 2004/2005 niet telkens in twijfel trekken, maar openlijk onderschrijven.

Nu Frankrijk tot eind december voorzitter is van de EU, moet Parijs zich wel houden aan een zekere neutraliteit en moet zij de verschillende standpunten van de lidstaten proberen te verzoenen. Daarom is de diplomatieke lijn van het Quai d'Orsay voorlopig de volgende: de oppositie van Nicolas Sarkozy tegen een Turkse toetreding mag in geen enkel opzicht de toetredingsonderhandelingen tussen de Europese Commissie en Ankara belemmeren.

Turkije moet van zijn kant het spel slim spelen door wèl haast te maken van de door Brussel gewenste hervormingen. Hierdoor ontneemt het de criticasters munitie om op het te trage hervormingsproces te blijven schieten. Interne problemen in Turkije, zoals de Cypriotische kwestie, bedreigen immers nog steeds de onderhandelingen.

Ergenekon[1] voor de Koerden

- Bejan Matur[2] -

Ik verblijf nu al meerdere dagen in Diyarbakir. De stad zelf is niet het enige wat smelt in de maand juli; het is alsof alles aan het veranderen is. Ook de politiek, de mensen en de straten nemen een andere vorm aan. En Diyarbakir is zich onopvallend aan het voorbereiden op haar nieuwe rol.

Diyarbakir is één van de belangrijke centra waar de oplossing gevonden moet worden voor problemen van Turkije en van het gehele Midden-Oosten. Het trotse Diyarbakir neemt deze positie in naast steden als Jeruzalem, Bagdad en Damascus, die allemaal een sleutelrol spelen in de politiek van het Midden-Oosten. Meer zelfs, Diyarbakir is een stad aan het worden die niet meer over het hoofd mag worden gezien door regionale of globale actoren. Wat hier dezer dagen gebeurt is relevant voor iedereen, van de regionale administratie van Noord-Irak tot Washington en van de Europese Unie tot Teheran. Toen premier Erdogan tijdens zijn Bagdad tour zei: "Ik ben geen soenniet noch een sji'iet, ik ben een moslim", lichtte hij een tipje van de sluier op over de nieuwe regionale rol die Turkije schoudert. De aanwezigheid van spanning tussen de soennitische Arabische wereld en de sji'itische wereld blijkt niet enkel een historische realiteit te zijn, maar ook een cyclische realiteit.

Tijdens deze reis naar Irak, toen Erdogan aan Talabani zei, "Ik wil geen samenwerking, ik wil integratie", gaf hij niet enkel aan in welke richting de politiek van het Midden-Oosten in deze nieuwe periode zou evolueren, maar ook wat de nieuwe hoofdkwartieren van de oplossingen zullen zijn. Het is dus geenszins moeilijk om te beseffen dat één van deze nieuwe hoofdkwartieren Diyarbakir zal zijn.

Onvermijdelijk zullen de regionale Koerdische politici deze recente ontwikkelingen op verschillende niveaus lezen en interpreteren. Ahmet Türk, die op het laatste partijcongres verkozen werd als het hoofd van de pro-Koerdische Partij voor een Democratische Samenleving (DTP), zei: "Indien het Ergenekon onderzoek niet passeert ten oosten van de Eufraat, zal het Koerdisch probleem nooit worden opgelost." Met deze woorden toonde Türk aan dat hij zich bewust is van de richting van de huidige veranderingen in Turkije. De koers die de natie nu vaart, maakt een democratisering en de onthulling van alle slechte zaken die in de kelders van de staat werden opgehoopt absoluut noodzakelijk. Bepaalde groepen blijven evenwel volhouden dat deze obscure en duistere staatskelders ongemoeid moeten worden gelaten. Wat zij echter niet zien is een bepaalde eenvoudige waarheid: vele gemiddelde Turkse burgers weten maar al te goed wat er werkelijk aan de hand is. Wanneer ik spreek over het Turkse volk, bedoel ik hiermee de gemiddelde burger van deze natie, de groepen die beter dan bepaalde Turkse intellectuelen en politici weten wat het belang en de betekenis is van de aantijgingen die tijdens het Ergenekon onderzoek aan het licht zijn gekomen. Mensen realiseren zich eindelijk dat de onophoudelijke kreten als 'Kijk hier, kijk hiernaar!" die gedurende een kwarteeuw luid weerklonken in Turkije, eindelijk in een bepaalde vorm hoog op de agenda van de natie staan. De beslissende factor die zal maken dat een partij stemmen krijgt wanneer de Koerden naar de stembussen trekken, zal niet de zak pasta of kolen zijn die de Gerechtigheids- en Ontwikkelingspartij (AK-partij) uitdeelt. De AKP verloor immers haar steun onder de Koerden tijdens de Turkse militaire operatie in het Qandil gebergte. Nu krijgt de regeringspartij echter steeds meer steun in het Zuidoosten, wat vooral verklaard kan woorden door haar resoluut standpunt in het Ergenekon onderzoek.

en antiterreurorganisatie van de Gendarmerie (JITEM) voor bepaalde regio's in Turkije even onbekend is als bijvoorbeeld de Britse Inlichtingendiensten. Maar hier, in deze regio rond Diyarbakir, betekent JITEM nacht-

1 Ergenekon is een ondergronds paramilitair, ultranationalistisch netwerk. Het wordt in verband gebracht met de zgn. 'diepe staat'. Sinds de vroege jaren negentig duiken in Turkije keer op keer berichten op over de hechte banden tussen mensen uit het leger, veiligheidsdiensten, politici, ultranationalistische militanten en maffiosi. Dit is het complex dat wordt aangeduid met de 'diepe staat'. Ergenekon zou de hand hebben in een aantal recente bomaanslagen (waaronder enkele die eerst aan de PKK werden toegeschreven) en moordpartijen. Er waren ook plannen om de Nobelprijswinnaar literatuur, Orhan Pamuk te vermoorden.

2 Bejan Matur is een Koerdische columnist en schrijfster van onder meer 'God must not see my letters' en van de poëziebundel 'In the temple of Patient God'.

COLOFON

DE KOERDEN

Het tweemaandelijks tijdschrift van het Koerdisch Instituut vzw te Brussel - door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap erkend als beweging in het kader van het decreet op het sociaal-cultureel volwassenenwerk - biedt een politiek onafhankelijke blik op de huidige situatie van de mensen- en volkerenrechten in het Midden-Oosten, Eurazië en de Kaukasus en tevens op hun geschiedenis en cultuur.

Bijdragen van derden vertegenwoordigen niet per definitie de visie van de redactie.

Koerdisch Instituut vzw
Bonneelsstraat 16, 1210 Brussel - België
Tel.: 0032/(0)2.230.89.30
Fax.: 0032/(0)2.231.00.97
E-mail: kib@skynet.be
Website: http://www.kurdishinstitute.be

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
Derwich M. Ferho

EINDREDACTIE
Lieve Driesen

COVERFOTO
Oude verkiezingsposters van Saakasjvili, Tbilisi, (foto: Nick Hannes)

INHOUDELIJKE REDACTIE
Derwich M. Ferho

REDACTIECOMITE
Fabienne Bossuyt, Ludo De Brabander, Isabelle De Keyser, Chris Den Hond, Lieve Driesen, Derwich M. Ferho, Nick Hannes, Paul Vanden Bavière, Guido Van Leemput, Carla Van Os

WERKTEN VERDER MEE AAN DIT NUMMER
Hanne Claessens, Sidar Bengin Epozdemir, Cynthia Jean, Serdar Mehabadi.

OPMAAK
Nevelland

DRUKKERIJ
Nevelland

OPLAGE
1000

JAARABONNEMENT
Maak 25 euro (België) over op rekeningnummer: 001-2068530-81 (België) of 30 euro op gironummer 9030392 (Nederland) met vermelding 'jaarabonnement De Koerden'

LOS NUMMER
5 €

Dit blad wordt uitgegeven met de steun van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling sociaal-cultureel werk.

INHOUDSOPGAVE

3 **Redactioneel**

4-5 **Georgië: strijdtoneel voor geostrategische belangen van Washington en Moskou**

6-9 **Georgië, Osseten en Olie Wat bezielt Saakasjvili en Poetin?**

10-11 **Intussen op de Krim**

12-14 **Yezidische Koerden in Armenië Een verdeeld volk**

15-17 **Komt er dan toch een einde aan de bezetting van Irak?**

18-25 **3 jaar EU-toetredingsonderhandelingen met Turkije: een stand van zaken**

26-27 **Ergenekon voor de Koerden**

28 **Agenda**

Veli Küçuk

merries en onopgeloste, naamloze misdaden.
Dichtbij de Grote Moskee van Diyarbakir spreken wij in een café dat door vogelliefhebbers wordt bezocht – meer bepaald van korhoenders, met enkele lokale oudere bewoners. Het gesprek springt van korhoenders op politiek. Iedereen gaat ermee akkoord dat het Ergenekon onderzoek voor hen hoop betekent. Een oudere man zegt: “De eerste minister zal zegevieren indien hij dit onderzoek voortzet. Maar indien hij bang wordt en zijn moed verliest, zal zijn kop rollen.”
Natuurlijk is het in deze regio geen metafoor wanneer mensen zeggen dat men het succes of falen van politici zal meten aan het rollen van hun koppen. De steun en sympathie voor de AKP als gevolg van het lopende onderzoek naar Ergenekon kan niet enkel verklaard worden door het vastberaden standpunt van de regeringspartij. De mensen van deze regio weten maar al te goed dat de DTP tot voor kort geen duidelijk standpunt innam in dit onderzoek. Mensen die pijn hebben geleden zijn erg geïnteresseerd in het definitieve einde van hun slechte ervaringen die zij hebben meegemaakt. Het leven van een persoon die in zijn leven een dergelijk onrecht werd aangedaan, is ontwricht. Gewone burgers in deze regio merken nu dat politiek en beleid dat niet gefocust is op het beëindigen van misdaden maar enkel op degenen die voordeel halen uit de beëindiging van die misdaden, niet langer meer aanvaard zullen worden.
Het is noodzakelijk om de recente ontwikkelingen in Turkije te zien als een test, niet enkel voor de democratie van de natie maar ook voor haar durf. Wat er aan de horizon ligt is niet enkel de hoop dat we eens een ware democratie zullen worden maar ook de echte voorwaarden voor een binnenlandse vrede.

En het zou wel eens de eerste keer kunnen zijn dat wij als samenleving zo dicht staan bij die vrede.
In Diyarbakir maakte iedereen met wie ik sprak mij duidelijk dat ware goedheid en sereniteit veel belangrijker zijn dan elke machtsberekening die zich in Ankara afspeelt. Zij zijn het wiens huizen werden platgebrand en die persoonlijk werden gekwetst. Zij zijn het die niet in staat zijn om zich Koerdisch te voelen in hun eigen land. Zij interesseren zich dus sterk in de oplossingen en niet in wie of wat gediend kan zijn van deze oplossingen. Maar ziet u, wat wij politiek noemen, krijgt vorm door deze emoties en gevoelens van de gemiddelde burger in deze stad. De DTP doet nu dingen die ze nooit eerder hebben gedaan: zij bereiden zich voor op de lokale verkiezingen door nieuwe lichten te installeren en door nieuwe bloemen te planten langs de stadswegen.Ik hoop dat de DTP, na hun congres, het geweld, van welke kant ook, zal afwijzen en haar volledige steun zal geven aan de hoogdringende schoonmaak van de vuilste kelders van Turkije. Wanneer dit gebeurt, zal de DTP bijdragen tot een nieuwe rol voor de stad Diyarbakir, een stad waaraan zij ongetwijfeld erg gehecht is en waarvan zij erg veel houdt.

Vertaling van ‘Ergenekon for the Kurds’, Bejan Matur. Verschenen in Today’s Zaman, 27.08.2008.

Vertaling: Lieve Driesen

3 Veli Küçük is een oud-generaal die één van de kopstukken is in het onderzoek naar Ergenekon. Hij zou één van de oprichters en leiders zijn van JITEM, de inlichtingen- en antiterreurorganisatie van de gendarmerie. JITEM speelde een belangrijke rol in de strijd tegen de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK) en tijdens de oorlog tegen de PKK was Veli Küçük actief in het zuidoosten van Turkije.